

30.01.09

HØRINGSNOTAT

UTLENDINGSFORSKRIFTENS KAPITTEL 6 - OPPHOLDSTILLATELSE I FORBINDELSE MED ARBEID OG STUDIER MV.

Bakgrunn

Sammenheng mellom gjeldende regelverk (1988-loven) og nytt regelverk (2008-loven)
Utgangspunktet i 2008-loven er annerledes enn etter gjeldende regelverk. 1988-loven er i stor grad bygget opp som en fullmaktslov med enkelte hovedregler og for øvrig med fullmakter til å gi forskrifter. Gjeldende utlendingsforskrift gjengir store deler av lovteksten. 2008-loven inneholder hovedregler og fullmakter til å gi forskrifter, og inneholder hovedprinsipper som i dag er regulert i forskriften. Den nye forskriften vil derfor som utgangspunkt regulere forhold som er nødvendige som supplement til lovteksten og bare unntaksvis inneholde lovregulerte forhold.

Sondringen mellom arbeids- og oppholdstillatelser er bortfalt. Betegnelsen oppholdstillatelser brukes generelt. Bosettingstillatelse erstattes med begrepet permanent oppholdstillatelse.

Gjeldende utlendingsforskrift tar utgangspunkt i om det dreier seg om en arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse, varigheten av tillatelsen og hvorvidt den danner grunnlag for bosettingstillatelse. Med utgangspunkt i 2008-loven vil foreliggende utkast til forskrift ha *personprofilen* som innfallspunkt til regelverket, dvs. hvilke kategorier søkere det dreier seg om. Dette har medført at enkelte av dagens tillatelsesgrunnlag ikke videreføres, mange er fanget opp av andre bestemmelser, det er foretatt nye grupperinger, og enkelte nye grunnlag som ikke finnes i dag, er kommet til.

Følgende tillatelsesgrunnlag mv. videreføres ikke:

- § 3 annet ledd bokstav b om OECD-ordningen. Tillatelsesgrunnlaget er ikke brukt siden ikrafttredelsen i 1991.
- § 4 første ledd, § 4a første ledd bokstav c og § 4a annet ledd bokstav a åpner for å gi retningslinjer for søkere som kommer fra særskilt fastsatte regioner. Disse reglene er videreført for studenter og praktikanter, men foreslås ikke videreført for nødvendig medarbeider for gjennomføring av kontrakter. Denne søkergruppen vil omfattes av faglærtbestemmelsen og bestemmelsen om tjenesteytere.
- § 4a annet ledd bokstav c om personell på utenlandsk tog mv. foreslås opphevet. Bestemmelsen har ikke vært anvendt i særlig grad, og unntaket etter 1988-lovens § 5 annet ledd antas å være tilstrekkelig.
- § 5 første ledd bokstav a om fullført utdanning i Norge. Det legges til grunn at bestemmelsen ikke lenger vil være nødvendig, jf. forslaget til §§ 6-1 og 6-19.
- § 2a som gir regler om overgang mellom tillatelser er ikke videreført. Det vises til at hvert enkelt grunnlag inneholder regler om samlet tid, ev. karenstid utenfor Norge.
- § 3 første ledd bokstavene a og b om utlending med norske foreldre og ansatte på NOR-skip videreføres ikke gjennom forskrift til bestemmelsene i loven kapittel 3, men gjennom forskrift til 2008-lovens § 38.

Etter gjeldende forskrift skal Utlendingsdirektoratet på flere områder gi nærmere retningslinjer, enten alene eller sammen med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Etter en gjennomgang mener departementet at Utlendingsdirektoratet i de fleste aktuelle bestemmelsene kan gis slik myndighet alene fordi det i praksis ikke lenger er aktuelt å innhente uttalelse fra Arbeids- og velferdsetaten.

Vi viser for øvrig til oversikten i slutten av høringsnotatet over sammenhengen mellom gjeldende forskriftsbestemmelser og departementets forslag.

2008-lovens kapittel 3

2008-lovens kapittel 3 inneholder bestemmelser for arbeidstakere (§ 23), tjenesteytere (§ 24) og selvstendig næringsdrivende (§ 25) og for utlendinger som kan gis tillatelse grunnet studier og for vitenskaplig, religiøs eller kulturelt formål o.a (§ 26). I tillegg er det en bestemmelse om tilsyn mv. med arbeidsforhold (§ 27). Forslagene erstatter 1988-lovens § 8 første ledd, jf. § 5 annet ledd, §§ 10 og 11a.

De sentrale grunnvilkårene er fastsatt i loven. For arbeidstakere er det fastsatt en aldersgrense på 18 år, lønns- og arbeidsforhold, fortrinnsrett for innenlandsk arbeidskraft og arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området og krav om konkret tilbud om heltidsarbeid for en arbeidsgiver. Tilsvarende forhold er også regulert for tjenesteytere, men slik at det stilles krav om konkret tilbud om oppdrag for en oppdragstaker. For selvstendig næringsdrivende er det i tillegg til aldersgrensen tatt inn krav om at næringsvirksomheten som skal drives skal være varig og at det må være et økonomisk grunnlag for driften. Ved tillatelse til studier mv., er det ikke fastsatt noen aldersgrense i loven.

2008-lovens kapittel 3 og arbeidsinnvandringsmeldinga

De fleste av forslagene i meldinga kan gjennomføres innenfor 2008-loven. Det er likevel nødvendig å gi et særskilt lovgrunnlag for ordninger som gjennomfører de økte fullmaktene som arbeidsgiver får til å rekruttere arbeidskraft og la disse begynne før utlendingsforvaltningen har behandlet søknaden om oppholdstillatelse. Det er også nødvendig å gi et særskilt grunnlag for å kunne rette sanksjoner mot arbeidsgiveren som har gått ut over disse fullmaktene. Vi viser til forslag til et nytt ledd i lovens § 23 fjerde ledd (arbeidsgiverkriterier mv.) og en ny bestemmelse i lovens § 27 a (sanksjoner). Saksbehandlingsregler for denne ordningen kan gis med hjemmel i lovens § 23 fjerde ledd og § 56 femte ledd.

Vilkår for oppholdstillatelse, eventuelt rett til tillatelse

1988-loven er utformet som en rettighetslov, og forskriften er bygget opp på en slik måte at den som fyller vilkårene, har rett til tillatelse.

2008-loven krever ikke at det må utformes rettighetsbestemmelser. Departementet kan bestemme hvorvidt det skal være en *rett* til oppholdstillatelse når vilkårene er oppfylt, eller bare åpnes for en adgang til tillatelse etter et konkret skjønn.

Det er utformet rettighetsbestemmelser for dem med tillatelser som er tidsubegrenset og danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Dette gjelder faglærte, spesialister og selvstendige næringsdrivende. For øvrig "kan" det gis tillatelse etter et konkret skjønn fra vedtaksmyndighetens side. De spesielle vilkårene som ikke reguleres i loven, framgår av forskriftsbestemmelsene.

Selv om utlendingen fyller vilkårene for oppholdstillatelse etter rettighetsbestemmelsene i forslaget, vil tillatelse kunne nektes hvis det foreligger grunnlag for å nekte innreise eller opphold i medhold av andre bestemmelser i loven, jf. 2008-lovens § 59.

I tilknytning til de bestemmelsene som ikke er formulert som rettighetsbestemmelser, vil innvandringsregulerende hensyn kunne tillegges vekt. Hensynet til å sikre en nødvendig begrensning av innvandringen vil være ivaretatt ved at bestemmelsene forutsetter individuelle arbeidskraftmessige vurderinger, eller henviser til kvoteordninger.

Ved alle tillatelser som ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, vil det bli foretatt en vurdering av om det er sannsynlig at søkeren vil forlate Norge etter tillatelsens utløp, dersom vedkommende ikke har annet grunnlag for videre opphold. Ved denne vurderingen vil både individuelle forhold ved søkeren og generelle forhold i søkerens hjemland være av betydning.

Utforming av oppholdstillatelsen - varighet og innhold

Når det ikke er satt noen tidsgrense i tillatelsesgrunnlaget, kan det gis tillatelser så lenge det er innenfor formålet med det aktuelle grunnlaget. Både gjeldende forskrift og forslaget til ny forskrift opererer med tillatelser som kan gis for en tidsbegrenset periode. I noen tilfeller er det ikke åpnet for at man skal kunne søke om tillatelse for en ny periode. I andre tilfeller er det mulig å søke tillatelse for en ny periode etter en viss tid ute av landet.

Når tillatelsen er tidsbegrenset og det *ikke* skal kunne gis tillatelse for en ny periode, foreslår departementet at bestemmelsen synliggjør dette med formuleringen *det kan gis oppholdstillatelse for til sammen x år*. Der søkeren kan få ny tillatelse etter en viss tid ute av Norge, benyttes formuleringen *det kan gis oppholdstillatelse for inntil x måneder/år*. For disse tilfellene er det foreslått særskilte karantenebestemmelser.

Spørsmålet om en tillatelse kan fornyes følger av 2008-lovens § 61 og bør derfor ikke presiseres i tillatelsesgrunnlagene. Grunnlaget for *permanent oppholdstillatelse* følger delvis av loven og skal delvis fastsettes i forskriften. Det framgår av 2008-lovens § 60 at tillatelsen danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse med mindre det er gjort unntak i loven eller i forskriften. For tillatelser til tjenesteytere framgår uttrykkelig av lovens § 24 at tillatelsene ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. For tillatelse til arbeidstakere etter lovens § 23, til selvstendig næringsdrivende etter lovens § 25 og for tillatelse til studier mv. etter lovens § 26, må dette fastsettes i hvert enkelt tilfelle når det gjøres unntak fra hovedregelen i lovens § 60. For å skape klarhet for brukerne mener departementet det er hensiktsmessig å presisere hvorvidt tillatelsen danner/ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse i forbindelse med det enkelte tillatelsesgrunnlaget.

Utforming av tillatelsen – særskilt om formålet med tillatelsen

I dag skal tillatelsen knyttes til et bestemt arbeid og et bestemt arbeidssted. Ved iverksettingen av 2008-loven skal begrensningen relateres til "type arbeid". Departementet har vurdert dette konkret for de ulike tillatelsesgrunnlagene. For tillatelser til arbeid er valgt følgende løsning: For faglært arbeidskraft brukes "bestemt type arbeid". For den nye ordningen med spesialist som defineres på bakgrunn av lønn, knyttes tillatelsen til "arbeid for en bestemt arbeidsgiver". Når det dreier seg om ufaglært arbeidskraft, er utgangspunktet at tillatelsen knyttes til "bestemt arbeid for en bestemt arbeidsgiver" under henvisning til at det foretas en konkret individuell arbeidsmarkedsmessig vurdering. Bare i tilfelle hvor det er innført en

kvoteordning, slik som sesongpreget arbeid i landbruket, mener departementet at tillatelsen kan knyttes til ”bestemt type arbeid”.

For tillatelser til tjenesteytere foreslår departementet at den knyttes til ”det eller de oppdragene som følger av kontrakten”. For tillatelse til selvstendige næringsdrivende foreslår departementet at den knyttes til ”den bestemte virksomheten”.

For tillatelser som gjelder studier mv. foreslår departementet en egen bestemmelse hvor det framgår at tillatelse etter de ulike søkergrunnlagene skal gis for det formålet som følger av bestemmelsen. Det vil framgå av den enkelte bestemmelsen hva som må være formålet med oppholdet, selv om uttrykket ”formål” ikke er brukt. Det presiseres videre at utlendingen ikke har rett til å ta arbeid med mindre det følger av tillatelsen. Bestemmelsen åpner for at visse grupper kan gis adgang til deltidsarbeid, eventuelt heltidsarbeid ved siden av den aktiviteten som ligger i formålet med tillatelsen.

2008-lovens § 23 Oppholdstillatelse for arbeidstakere som skal arbeide for en arbeidsgiver i riket

Innledning

§ 23 er ment å regulere innvandring av arbeidstakere som er eller blir ansatt av en arbeidsgiver og rekrutteres til arbeid hvor det i utgangspunktet kan være et konkurranseforhold til innenlandsk arbeidskraft.

De sentrale grunnvilkårene for arbeidstakere

- er en nedre aldersgrense på 18 år,
- lønns- og arbeidsvilkår ikke må være dårligere enn etter gjeldende tariffavtale, regulativ eller det som er vanlig for vedkommende sted og yrke,
- at det skal foretas en prøving av hvorvidt stillingen kan besettes av innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området med mindre departementet har fastsatt en kvoteordning, og
- det foreligger et konkret arbeidstilbud hvor hovedregelen er at det kreves heltidsarbeid for en arbeidsgiver.

Med dette utgangspunktet kan det gis nærmere regler i forskrift om ulike tillatelsesgrunnlag og utfyllende bestemmelser om innholdet av tillatelsen og tilbakekall av tillatelser.

For øvrig er det gitt forskriftshjemmel for to særlige ordninger:

- Regler om innføring av en ny ordning med forhåndstilsagn for oppholdstillatelse til å utføre arbeid innen bestemte næringsgrener som har behov for ekstra bemanning i avgrensede perioder.
- Regler for videreføring av dagens ordning med gruppetillatelse til arbeidsgiver.

I tillegg kommer forslaget om en hjemmel til å fastsette forskrift om at en arbeidsgiver kan få adgang til å la en arbeidstaker starte arbeidet, mens søknaden om oppholdstillatelse er under behandling.

Departementet foreslår følgende konkrete tillatelsesgrunnlag: faglærte mv., spesialister, sesongarbeidstakere mv., ufaglærte, russiske grensependlere og sjøfolk, samt arbeidsgivere i

Norge som ønsker gruppetillatelse og arbeidsgivere som ønsker å sette faglærte og spesialister i arbeid før søknaden er behandlet, jf. §§ 6-1 til 6-8.

Departementet legger også fram forslag til regulering av visse generelle spørsmål som;

- hvem kan være arbeidsgiver og
- ha ansvaret for lønns- og arbeidsvilkår og riktigheten av de opplysningene som gis i forbindelse med søknadsbehandlingen, samt
- arbeidstilbudsskjema,
- regulering av perioder med arbeidsledighet ved regler om tilbakekall, og
- tilrettelegging av muligheten til å finne nytt arbeid uten å måtte reise ut av landet.

Det er også gitt en bestemmelse som legger til rette for at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne foreta en individuell prøving av hvorvidt det finnes ledig innenlandsk arbeidskraft i de tilfellene hvor dette er et vilkår, og en bestemmelse om fastsettelse av kvoter for faglærte og for sesongarbeid innenfor landbruksnæringen. Vi viser til forslaget i §§ 6-8 til 6-12.

Departementet foreslår følgende tillatelsesgrunnlag:

Faglærte mv.

Departementet foreslår å videreføre hovedelementene fra dagens forskrift § 3 annet ledd bokstav a (*faglært/spesialist*) i *forslaget § 6-1*. Hjemler i dagens forskrift som har vist seg å være overflødige i tillegg til denne bestemmelsen, er fanget opp i forslaget. Dette gjelder dagens forskrift § 3 annet ledd bokstav d (*professor*), § 4 a første ledd bokstav a (*forsker, stipendiat mv*), og § 5 fjerde ledd bokstav a (*korttidsspesialist*).

Dagens forskrift § 4 a første ledd bokstav c om *nødvendig medarbeider* for gjennomføring av kontrakter vil enten fanges opp av denne bestemmelsen når de har norsk arbeidsgiver, eller være utsendte arbeidstakere som vil omfattes av § 6-13.

Videre mener departementet at *ansatte i multinasjonale selskaper*, som er faglærte mv. og som skal motta lønn i Norge, bør omfattes av bestemmelsen, jf. dagens forskrift § 4 a første ledd bokstav d. Dersom ansatte i multinasjonale selskaper skal motta lønn i hjemlandet, vil de etter departementets forslag bli behandlet som tjenesteytere, jf. § 6-13.

Gjeldende ordning for *idrettsutøvere og trenere*, jf. dagens forskrift § 3 annet ledd bokstav e, videreføres gjennom bestemmelsen om faglærte mv. Departementet legger til grunn at gjeldende vilkår om at det forutsettes at det skal dreie seg om "idrett på høyt nivå", fortsatt skal gjelde ved at dette inngår i vurderingen innenfor rammen av bestemmelsen for faglærte mv. Se nedenfor om nødvendige tilpassinger av vilkåret om at "kompetansen er nødvendig" og om eventuell godkjenning eller konsultasjoner med Norges Idrettsforbund og Olympiske Komitè.

Personkretsen som omfattes av forslaget, er i utgangspunktet den samme som i gjeldende regelverk, jf. § 6-1 *første ledd*. Søkeren må være fagutdannet eller ha spesielle kvalifikasjoner. Etter dagens regler kreves minimum tre års utdanning på tilsvarende norsk videregående skoles nivå. Begrepet spesielle kvalifikasjoner er ment å relatere seg til kvalifikasjoner på nivå med fagutdanning, og medvirke til fleksibilitet der arbeidstakeren har tilegnet seg kvalifikasjoner på et slikt nivå gjennom praksis, eller ved å kombinere teori og praksis.

Departementet foreslår en presisering av betegnelsen på bestemmelsen og av vilkårene. Bestemmelsen i § 6-1 skal gjelde for "faglærte mv.". Betegnelsen "spesialist" foreslås tatt i bruk for bestemmelsen i § 6-2 for den kategorien som defineres etter lønnstilbudet. Departementet foreslår videre at det presiseres at kravet om kompetanse er "minst" på nivå med fagutdanning.

Departementet ønsker samtidig synspunkter på hvorvidt kravet til kompetanse bør defineres ytterligere. Det er eventuelt aktuelt å erstatte vilkåret i forslaget § 6-1 første ledd med følgende formulering: "Arbeidstakere som har *yrkesfagutdanning med oppnådd fagbrev på videregående skoles nivå, utdanning fra fagskole eller høyere utdanning* eller har spesielle kvalifikasjoner, har rett til oppholdstillatelse."

Departementet foreslår videre at dagens såkalte "skjerpede kompetansekrav" formulert som at det "kan kreves fagutdanning på høyere nivå" omformuleres. Det dreier seg her om tilfelle hvor det kan stilles ytterligere krav til fagutdanningen ut over videregående skoles nivå og det foreslås derfor at dette sies uttrykkelig i bestemmelsen. Vilkåret presenteres i den nye bestemmelsen i et eget ledd fordi denne gruppen søkere ikke skal omfattes av ordningen med tidlig arbeidsstart, jf. § 6-1 *annet ledd* og § 6-8 *annet ledd*.

For flere yrkesgrupper og profesjoner kreves det godkjenning for å kunne arbeide i Norge. I dag legger regelverket opp til at uttalelse innhentes om nødvendig. I § 6-1 første ledd er dette omformulert. Nå presiseres det at godkjenning eller autorisasjon fra relevant fagmyndighet er et vilkår for tillatelse, samtidig som det presiseres uttrykkelig at dette gjelder for yrker som er regulerte, jf. § 6-1 *første ledd bokstav a*.

Når bestemmelsen om idrettsutøvere mv. går inn i den nye bestemmelsen for faglærte mv., vil ikke dagens vilkår om uttalelse fra Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité kunne videreføres. Siden det ikke er noe vilkår om at samtykke må foreligge i den enkelte saken og heller ikke at det nødvendigvis må innhentes uttalelse i hver enkelt sak, synes det uaktuelt å legge opp til en formell obligatorisk godkjenningsordning. Utlendingsdirektoratet bør kunne innhente uttalelse fra Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité, eventuelt andre organer for ulike sakstyper med sikte på å legge opp til hensiktsmessige rutiner for saksbehandlingen uten at dette fremgår uttrykkelig av forskriften.

Gjeldende bestemmelse krever at arbeidstakerens kompetanse må anses som "nødvendig for virksomheten". Departementet ønsker at arbeidsgiver i større grad skal kunne avgjøre hvilken kompetanse det er behov for, samtidig som det synes mer treffende å rette kravet inn mot den konkrete stillingen som tilbys. Departementet foreslår derfor at det i stedet formuleres et vilkår om at utlendingens kompetanse må være "relevant for stillingen". Denne omformuleringen ivaretar hensynet om relevans mellom søkerens kompetanse og det arbeidet som tilbys med sikte på å unngå at utlendinger som minst er fagutdannet kommer til Norge og utfører ufaglært arbeid, jf. § 6-1 *første ledd bokstav b*.

Når bestemmelsen om idrettsutøvere mv. videreføres gjennom denne bestemmelsen, vil også kravet om at kompetansen anses absolutt nødvendig for virksomheten bli modifisert. Nødvendighetskravet for idrettsutøvere har blitt tolket slik at søkeren for eksempel ikke kan få oppholdstillatelse for å spille for et fotballag dersom vedkommende ikke forutsettes å bli fast på laget. Departementet mener at det mest nærliggende er å overlate til den enkelte sportsklubb eller forening å avgjøre hvilke kvalifikasjoner idretten krever og hvilken rolle den enkelte utøveren skal ha i ansettelsesperioden.

2008-lovens § 23 slår fast at enten må det være fastsatt en kvote for søkergruppen eller så skal det foretas en individuell arbeidskraftmessig vurdering av om det finnes innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området, jf. § 6-1 *første ledd bokstav c* og *fjerde ledd*. Departementet mener det er hensiktsmessig å legge inn en åpning i regelverket for individuell vurdering hvis kvoten fylles.

Vilkåret om at arbeidstilbudet normalt skal gjelde for ett år er tatt bort. Dette skyldes at det i mange bransjer er vanlig å få arbeidstilbud for kortere tid. Det er derfor ikke behov for å videreføre et slikt vilkår. Departementet mener det er nødvendig å gi en bestemmelse om at tillatelse kan gis selv om tilbudet om heltidsarbeid ikke er sammenhengende, slik at ulike typer kompetent arbeidskraft som arbeider i flere land, eventuelt vil kunne gis tillatelse. Det er likevel et klart utgangspunkt at tillatelse til arbeid i Norge innebærer en forutsetning om at arbeidstakeren faktisk oppholder seg i Norge. På dette punktet må Utlendingsdirektoratet gi nærmere retningslinjer, jf. § 6-1 *tredje ledd*.

Bestemmelsen for faglærte mv. inneholder ingen begrensning i varighet. Dette innebærer at tillatelsen kan fornyes hvis vilkårene er oppfylt, samtidig som arbeidstakeren gjentatte ganger kan få ny tillatelse på dette grunnlaget, jf. § 6-1 *første ledd*.

Tillatelsen etter første ledd knyttes til en bestemt type arbeid. Tillatelse etter annet ledd om søkere som omfattes av ordningen med ”skjerpede kompetansekrav”, knyttes til et bestemt arbeid for en bestemt arbeidsgiver hvor det vil være ønskelig å følge tettere opp kravene til lønns- og arbeidsvilkår, jf. § 6-1 *femte ledd*. Tillatelse etter § 6-1 danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Dette følger direkte av 2008-lovens § 23, men er valgt gjentatt i forskriften for sammenhengens skyld.

Spesialister

§ 6-2 skal gjelde for en ny gruppe arbeidstakere som rekrutteres på grunnlag av et lønnstilbud uten at kompetanse direkte prøves i den enkelte saken. Dette er i tråd med forslaget i meldinga om at arbeidsgiver skal få mer ansvar ved rekruttering av utenlandsk faglært arbeidskraft. For å imøtekomme behovet for rask rekruttering foreslås det at arbeidsgivere på visse vilkår skal få adgang til at ikke bare faglærte, men også spesialister som tilbys lønn over et visst nivå starter arbeidet før tillatelse er gitt.

Arbeidsgiveren får ansvar for at arbeidstakeren fyller kravene til kompetanse, herunder ansvaret for at eventuelle autorisasjoner og godkjenninger som kreves, faktisk foreligger, jf. § 6-2 *første ledd bokstav a*. Det er videre et vilkår at arbeidstilbudet kommer fra en arbeidsgiver som fyller kriteriene for å bruke ordningen, selv om det ikke er aktuelt i den konkrete saken, jf. § 6-2 *første ledd bokstav b* og § 6-8 som angir kriterier for arbeidsgivere. Den nye gruppen spesialister kjennetegnes ved at de har lønnstilbud over et visst nivå, mens vurdering av om de har tilstrekkelige faglige kvalifikasjoner overlates til arbeidsgiveren, jf. § 6-2 *første ledd bokstav c* og § 6-10 *første ledd*.

Denne bestemmelsen vil fange opp de personene som har *spesielle kvalifikasjoner for utvikling av norsk næringsliv*, jf. gjeldende forskrift § 4 første ledd bokstav c. Arbeidstakeren må i dag ha en sentral rolle i firmaets næringsvirksomhet, og vedkommendes kompetanse må være relevant for virksomheten. At persongruppen nå er valgt flyttet til bestemmelsen for spesialister som defineres ved lønnstilbudet, er ikke ment å innebære noen realitetsendring. Dette innebærer at utlending som har kompetanse til å fylle kravene etter bestemmelsen for

faglærte mv., kan gis slik tillatelse, eventuelt tillatelse på grunnlag av lønnstilbudet selv om kompetansekravet ikke er oppfylt. Utlending som verken fyller kompetansekravet i § 6-1 eller kravet om lønnstilbud etter § 6-2 kan imidlertid ikke gis tillatelse.

Tillatelsen knyttes til ”arbeid for en bestemt arbeidsgiver”, jf. redegjørelsen under innledningen til dette kapitlet, jf. § 6-2 *fjerde ledd*. Vi viser for øvrig til bestemmelsen for faglærte mv. når det gjelder heltidsarbeid, godkjenningsordninger, kvote og permanent oppholdstillatelse.

Sesongarbeidstakere mv.

Departementet foreslår i all hovedsak å videreføre gjeldende bestemmelser (forskriften § 5 tredje ledd) om tillatelse til arbeid innenfor sesongregulert virksomhet og arbeid under ordinær ferieavvikling, jf. § 6-3 *første ledd*. Arbeidstakere som fyller vilkårene for tillatelse som faglært mv., vil få tillatelse etter § 6-1. Dette kan eksempelvis gjelde leger som arbeider i Norge under ordinær ferieavvikling.

I 2008-lovens § 23 første ledd bokstav c videreføres gjeldende ordning med en arbeidskraftmessig vurdering ved tillatelser til arbeid. Med mindre det er innført en kvoteordning, skal det foretas en individuell vurdering av om stillingen kan besettes av innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området. Dagens kvoteordning for sesongarbeid i landbruks- og skogbruksnæringen fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet videreføres, jf. § 6-12.

Dagens bestemmelse om at tillatelse kan gis for inntil seks måneders varighet og at de seks månedene kan fordeles på flere tillatelser til arbeid hos samme eller flere arbeidsgivere videreføres. Det er tatt inn en presisering om at arbeid hos flere enn en arbeidsgiver til sammen svarer til heltidsarbeid. Dette innebærer at det ikke må være mer enn heltidsarbeid etter arbeidsmiljøloven § 10-4. Det vises til § 6-3 *fjerde ledd*.

Ved sesongarbeid i landbruksnæringen knyttes tillatelsen til en bestemt type arbeid. Når det for øvrig gjelder sesongarbeid og ordinær ferieavvikling, foreslås å beholde dagens ordning med knytting til bestemt arbeid for en bestemt arbeidsgiver, jf. *femte ledd*.

At tillatelsen kan gis for inntil seks måneder innebærer at arbeidstakeren kan få ny tillatelse på det samme grunnlaget. Departementet viderefører dagens bestemmelse om en karantene på seks måneder, samtidig som det foreslås en ny regel når tillatelse gis gjentatte ganger for kortere tid enn seks måneder. I slike tilfelle settes en begrensning på seks måneder innenfor en tolv måneders periode, jf. *sjettede ledd*.

Tillatelse etter § 6-3 danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse, jf. *syvende ledd*.

For ordens skyld nevnes at bestemmelsen om tillatelsens varighet og virkningstidspunkt ikke videreføres i § 6-3. Ordningen fanges opp av bestemmelser gitt etter lovens § 60 hvor en særskilt regulering for dette tillatelsesgrunnlaget ikke er nødvendig.

Ufaglærte

I tråd med arbeidsinnvandringsmeldinga foreslår departementet en bestemmelse i § 6-4 som skal gjelde for ufaglærte arbeidstakere.

Bestemmelsen skal i første omgang bare omfatte russere fra Barentsregionen til arbeid i de tre nordligste fylkene. Ordningen erstatter gjeldende bestemmelser om oppholdstillatelse til arbeid for ufaglært russisk arbeidskraft fra Barentsregionen, jf. forskriften § 4 a annet ledd bokstav f. Vilklårene knyttet til lønn og fortrinnsrett for innenlandsk arbeidskraft og arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området skal fortsatt gjelde, jf. *femte ledd*.

Departementet kan gi nærmere retningslinjer om hvilke næringer og geografiske områder det for øvrig skal kunne gis tillatelse til etter denne bestemmelsen, herunder ”at bestemmelsen skal gjelder for andre grupper” enn russiske borgere, jf. *tredje ledd*.

I lovens § 23 annet ledd er det gitt en ny hjemmel for å fastsette i forskrift at det skal kunne gis *forhåndstilsagn* om oppholdstillatelse for å utføre arbeid innen bestemte næringsgrener som har behov for ekstra bemanning i avgrensede perioder. Som følge av varierende råvaretilgang, opereres det ofte med korttidskontrakter av for eksempel tre til seks måneders varighet i fiskeindustrien. Dersom det etter at kontrakten er utløpt på ny blir behov for å rekruttere arbeidskraft innenfor tidsintervallet på to år, legges det til rette for en hurtig rekruttering av arbeidstakere som allerede har hatt engasjementer og opplæring hos de aktuelle arbeidsgiverne. Er det gitt slikt forhåndstilsagn, legges til grunn at den arbeidskraftsmessige vurderingen er foretatt for hele toårsperioden.

Når tillatelsen gis for inntil to år, innebærer dette at arbeidstakeren kan få ny tillatelse på det samme grunnlaget. Departementet viderefører dagens bestemmelse om en karantene på ett år, jf. *sjette ledd*.

Tillatelsen knyttes til ”bestemt arbeid for en bestemt arbeidsgiver”, jf. *syvende ledd*. Tillatelsen skal ikke danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Russiske grensependlere

Departementet foreslår en bestemmelse i § 6-5 som skal gjelde for russiske grensependlere. Dette vil være russiske borgere som er bosatt i Barentsregionen og som reiser frem og tilbake (pendler) for deltidsarbeid i virksomhet i Nordland, Troms eller Finnmark. Bestemmelsen gjelder for arbeidstakere uten at det foretas en prøving av kompetanse, men slik at lønns- og arbeidsvilkår skal være i overensstemmelse med det som gjelder for innenlandske arbeidstakere. Det stilles ingen krav om pendlerrytme, slik at utlendingen kan være dagpendler, ukependler eller ha annen pendlerrytme. Departementet har valgt å presisere omfanget av deltidsarbeidet til å være mindre enn 80 % stilling. Vi viser til at lovens § 23 første ledd bokstav d oppstiller som regel at ”Arbeidstilbudet skal som hovedregel gjelde heltidsarbeid ...”. Når det foreligger arbeidstilbud med omfang på mer enn 80 %, vil det være aktuelt å vurdere andre tillatelsesgrunnlag. Det vil være en grenseoppgang til bestemmelsen om russiske borgere som er ufaglærte, jf. § 6-4 annet ledd og den generelle bestemmelsen for faglærte mv. i § 6-1 når omfanget av arbeid nærmer seg heltid og vilklårene etter disse bestemmelsene for øvrig er oppfylt. Forslaget har som premiss at søkeren skal være bosatt i Russland, men bare reise til Norge for å arbeide. Hensynet bak prinsippet om heltidsarbeid, nemlig at arbeidstakeren skal kunne forsørge seg her i landet på arbeidsinntekten, har ikke samme vekt i disse tilfellene.

Bestemmelsen i *første ledd* er unntak fra hovedregelen i lovens § 23 om heltidsarbeid. I *annet ledd* gis en bestemmelse om at tillatelse kan gis selv om tilbudet om deltidsarbeid ikke er sammenhengende. Utlendingsdirektoratet gir nærmere retningslinjer.

Det foreslås ingen tidsbegrensning siden grunnlaget for tillatelsen ikke er opphold i Norge når arbeidstakeren er bosatt i Russland.

Departementet foreslår at dette søkergrunnlaget skal omfatte både faglærte og ufaglærte og at det skal foretas en individuell arbeidskraftsmessig vurdering, jf. *tredje ledd* og § 6-12.

Tillatelsen knyttes til et ”bestemt arbeid for en bestemt arbeidsgiver”, og danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse, jf. *fjerde ledd*.

Sjøfolk

Departementet foreslår en bestemmelse i § 6-6 som skal gjelde for arbeidstakere om bord på utenlandsk registrert skip som driver virksomhet av et visst omfang i norsk innenriksfart.

Tidligere gjaldt utlendingsloven også for utlendinger på utenlandsk registrerte skip som drev innenriks virksomhet i norske farvann. Med virkning fra 2005 ble det gjort unntak for krav om arbeidstillatelse for ”utenlandske sjøfolk på utenlandsk registrerte skip som frakter gods eller passasjerer mellom norske havner”. Før 2005 ble krav om arbeidstillatelse for denne gruppen ikke håndhevet i særlig utstrekning.

Departementet arbeider med å gjeninnføre krav om arbeidstillatelse i tilknytning til gjeldende regelverk. Forslag til forskriftsendring har vært på høring. Under etterarbeidet etter høringsrunden har det oppstått tvil om arbeidstillatelsen skal omfatte utenlandske skip med virksomhet på norsk kontinentalsokkel. Etter 1988-lovens § 49 første ledd gjelder loven for innretninger og anlegg som nyttes eller har tilknytning til norsk kontinentalsokkel. Ettersom krav om arbeidstillatelse før 2005 ble mangelfullt håndhevet, foreligger det heller ingen praksis om hvorvidt utenlandske skip med virksomhet på kontinentalsokkelen var omfattet av kravet.

På grunn av den tvilen som har oppstått om regelens omfang, tas forslaget opp igjen her. Innholdsmessig er det ikke gjort vesentlige endringer i forskriftsutkastet, men departementet ber om synspunkter på om utenlandske skip med virksomhet på norsk kontinentalsokkel skal være omfattet av kravet om tillatelse.

For å kunne gjennomføre forslaget til § 6-6, er det foreslått en ny hjemmel i 2008-lovens § 23 første ledd bokstav c om at det kan gjøres unntak for denne søkergruppen når det gjelder kravet til arbeidskraftmessig vurdering.

Det foreslås ingen tidsbegrensning for hvor lang tid det kan gis tillatelse fordi arbeidet ikke innebærer opphold og bolig i Norge.

Oppholdstillatelsen vil gjelde for arbeid om bord på skipet og i forbindelse med skipsanløp. Bestemmelsen gjelder sjøfolk uavhengig av kompetanse og hvilket konkret arbeid som utføres for arbeidsgiveren. Arbeidstakere med kompetanse som faglærte mv. skal også gis tillatelse etter § 6-6 fordi de ikke vil ha slik tilknytning til Norge ved arbeid på skip at det skal kunne gis permanent oppholdstillatelse. Tillatelsen knyttes derfor til ”arbeid for en bestemt arbeidsgiver”, jf. *annet ledd*. Dette innebærer at det kan dreie seg om et hvilket som helst arbeid på skipet, jf. ”arbeid”. Formuleringen ”for en bestemt arbeidsgiver” innebærer at arbeidet er knyttet til dette skipet eid av det angitte rederiet som vil være ansvarlig arbeidsgiver. Tillatelsen danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Gruppetillatelse til arbeidsgivere

Ordningen med gruppetillatelse til arbeidsgiver, jf. § 6-7 tar sikte på å tilrettelegge for en enklere og mer fleksibel praksis. Skillet mellom faglært og ufaglært arbeidskraft opprettholdes, slik at sistnevnte kategori bare kan gis tillatelse hvis det godtgjøres at vedkommendes deltakelse er en nødvendig forutsetning for gruppens funksjonsdyktighet. Dagens fordeling mellom faglært og ufaglært arbeidskraft opprettholdes med utgangspunkt i formuleringen i bestemmelsen. Det vises for øvrig til gjeldende ordning, jf. forskriften § 26 flg. Med bakgrunn i at det enten må foreligge en kvoteordning eller foretas en individuell prøving av om det er behov for arbeidskraften, foreslår departementet at alle arbeidstakerne gis tillatelse innenfor kvoten for faglærte mv. og spesialister, jf. §§ 6-1 og 6-12. Skillet mellom de to gruppene arbeidstakere får likevel betydning for tillatelsen. Bare de som fyller vilkåret for tillatelse som faglært mv., får en tillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Arbeidsgiveransvar ved tidlig arbeidsstart

Departementet foreslår en bestemmelse i § 6-8 for arbeidsgivere som ønsker å rekruttere direkte og la arbeidstakerne starte i arbeidet før tillatelse foreligger. Arbeidsgivere som er aktuelle for denne ordningen, vil defineres etter visse angitte kriterier. Departementets forslag er at ordningen skal gjelde for arbeidsgivere som fyller vilkårene etter regelverket om offentlige anskaffelser, se lov 16. juli 1999 nr. 69, jf. *første ledd*. Det dreier seg om følgende kriterier; attest for betalt merverdiavgift og skatt og egenerklæring for å overholde lovbestemte krav innen helse, miljø og sikkerhet. Vi viser også til forslaget i § 6-9 om hvem som kan være arbeidsgiver. Det legges ikke opp til særskilte godkjenningsordninger.

Arbeidsgiveren leverer fullstendig søknad om oppholdstillatelse for den ønskete arbeidstakeren. Ved innleveringen kontrolleres det om arbeidsgiveren fyller kriteriene. Er kriteriene oppfylt, utstedes det en foreløpig bekreftelse som åpner for at arbeidstakeren kan reise inn i landet, eventuelt ved at det utstedes innreisevisum. Etter innreisen melder arbeidstakeren seg hos politiet, bekrefter søknaden og dokumenterer sin identitet hvoretter det utstedes en bekreftelse som åpner for at arbeidstakeren kan starte arbeidet.

En slik ordning vil gjelde for faglærte mv. som defineres etter kompetanse, jf. § 6-1 første ledd og for spesialister som defineres på bakgrunn av lønn, jf. § 6-2. Vi viser til § 6-8 *annet ledd*.

Hvis arbeidstakeren selv ønsker å søke oppholdstillatelse etter innreise fordi utlendingen er visumfri, vil dette være mulig for faglært og den som er spesialist fordi det er åpning for å søke etter innreise for disse gruppene. Det vil da være en forutsetning at arbeidsgiver faller inn under ordningen med tidlig arbeidsstart, jf. § 6-8. I slike tilfelle vil søkeren selv få en slik bekreftelse, og det vil ikke være nødvendig å gå veien om en foreløpig bekreftelse. Bestemmelser som angir disse ordningene vil framgå av forskrift til lovens § 56.

Departementets forslag til øvrige bestemmelser:

Arbeidsgiver - arbeidstilbudsskjema

§ 6-9 regulerer arbeidsgiverens rolle i utlendingssaken og hvem som anses som arbeidsgiver.

Bestemmelsen svarer i grove trekk til gjeldende regler. Forslaget presiserer at arbeidsgiverens ansvar er å legge fram de opplysningene om arbeidsforholdet som er nødvendig for at myndighetene skal kunne ta stilling til om de materielle vilkårene for tillatelsen er oppfylt.

Etter dagens forskrift må det framlegges et arbeidstilbud på fastsatt skjema eller en standardisert arbeidskontrakt. Erfaring tilsier at det vil fremme en effektiv saksbehandling dersom det alltid stilles krav til at det fylles ut et fastsatt arbeidstilbudsskjema. Departementet har med bakgrunn i dette foreslått en omformulering av bestemmelsen.

Det framgår av lovens § 23 at det kan gis oppholdstillatelse til å utføre arbeid hos en *arbeidsgiver*. I praksis har det vist seg at det i enkelte tilfeller kan oppstå tvil om hvem som skal kunne anses som arbeidsgiver. Departementet mener det må gjelde et grunnvilkår om at arbeidsgiveren er registrert i Foretaksregisteret og faktisk har reell drift av en virksomhet. Dette innebærer også en videreføring av praksis. Departementet foreslår at Utlendingsdirektoratet gis fullmakt til å gi nærmere retningslinjer om hvem som er arbeidsgiver, jf. § 6-9 *annet ledd*.

Det nye søkergrunnlaget for sjøfolk, jf. § 6-6, vil kreve særskilt klargjøring av hvem som skal kunne anses som arbeidsgiver. Det foreslås at kapteinen på nærmere angitte betingelser skal anses for å representere rederiet når dette har forretningssted utenlands, eventuelt vil det også være slik at kapteinen faktisk er arbeidsgiver.

Lønnsvilkår

På bakgrunn av forslagene i arbeidsinnvandringsmeldinga foreslår departementet en nærmere definisjon av det lønnstilbudet som skal legges til grunn for at spesialister kan defineres på bakgrunn av lønn, jf. § 6-10. Det foreslås at dette tilbudet skal settes til 500 000 kr årlig. For å muliggjøre en rask vurdering av innholdet i lønnstilbudet, må lønnen være et pengebeløp og ikke naturalytelser eller omregnet verdien av naturalytelser.

Utlendingsdirektoratet har tidligere bedt om departementets vurdering av praktiseringen av lønnsbegrepet etter gjeldende lov. Lønnsbegrepet er videreført i 2008-loven, og departementet ser at det er behov for ytterligere avklaring av dette. Det foreslås at lønnsbegrepet defineres nærmere gjennom retningslinjer gitt av Utlendingsdirektoratet. Det kan være naturlig at direktoratet ved utarbeidelsen av slike retningslinjer innhenter informasjon mv. fra blant annet Skattedirektoratet.

Tilbakekall ved opphør av arbeidsforhold. Arbeidsledighet – arbeidssøkerperiode

2008-lovens § 23 åpner for å gi forskrift med utfyllende bestemmelser om situasjonen ved arbeidsledighet og også regler om tilbakekall av tillatelsen. Det følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler at oppholdstillatelsen kan tilbakekalles dersom arbeidsforholdet opphører, se lovens § 63 som også åpner for tilbakekall i andre tilfelle enn når arbeidsforholdet bortfaller. I praksis tilbakekalles tillatelsen på grunn av bortfall av arbeidsforhold fortløpende i de sakene hvor Utlendingsdirektoratet får melding om opphør av arbeidsforholdet, og det ikke er svært kort tid før tillatelsen utløper, jf. § 6-11 *første ledd*.

Departementet har drøftet om tillatelsen skulle falle bort ved arbeidsledighet eller om vedkommende kunne gis anledning til å søke ny tillatelse.

Departementet foreslår at tillatelser gitt til faglærte mv., jf. § 6-1 ikke umiddelbart tilbakekalles dersom arbeidsforholdet opphører. Tillatelsen er ikke knyttet opp mot en bestemt arbeidsgiver, men mot "bestemt type arbeid" og danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Dette betyr at arbeidstakerne i utgangspunktet kan søke ny jobb innen samme yrkesgren uten ny tillatelse. Ved inntruffet arbeidsledighet foreslås det at vedkommende gis anledning til å oppholde seg i Norge i inntil seks måneder for å finne nytt arbeid. Det skilles ikke mellom de tilfellene hvor arbeidstakeren selv sier opp arbeidsforholdet

eller hvor arbeidsledigheten er ufrivillig. Seks måneders perioden vil da begynne å løpe når vedkommende faktisk har sluttet i arbeidet, dvs. etter oppsigelsesperioden, men retten til å oppholde seg her i denne perioden gjelder under forutsetning av at tillatelsen ikke utløper. Det er et vilkår at arbeidstakeren varsler politiet innen syv dager etter arbeidsforholdets opphør. Arbeidstakeren må også varsle politiet innen syv dager etter at vedkommende har påbegynt et nytt arbeidsforhold, jf. *annet ledd*.

For ordens skyld nevnes at arbeidssøkeren ikke vil ha krav på dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4. En utlending med tillatelse til arbeid som faglært vil ikke fylle vilkårene for å være ”reell arbeidssøker” fordi grunnvilkåret for rett til dagpenger er at arbeidssøkeren må kunne ta ethvert arbeid, ikke bare et arbeid som er innenfor vedkommendes ”type arbeid”.

Departementet mener det ikke er grunn til å innføre tilsvarende ordning for spesialister, sesongarbeidstakere og arbeidstakere under ordinær ferieavvikling, ufaglærte, russiske grensependlere, sjøfolk, eventuelt arbeidstakere innenfor ordningen med gruppearbeid. Spesialister er bundet til arbeid hos den konkrete arbeidsgiveren. For sjøfolk er tillatelsen tilsvarende bundet til arbeidet på skipet, mens tillatelse til arbeid i gruppe er spesiell hvor den enkelte arbeidstakeren er bundet opp til arbeidet i gruppen. De øvrige er delvis ufaglært arbeidskraft hvor det i de fleste tilfellene foretas en konkret individuell vurdering av behovet for utenlandsk arbeidskraft, samt at tillatelsene er kortvarige, og ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. I disse tilfellene vil arbeidsløshet innebære at utlendingen ikke lenger har grunnlag for opphold i landet.

Arbeidsmarkedsmessig vurdering ved arbeidsforhold – fastsettelse av kvoter

Departementet har foreslått en særskilt hjemmel for fastsettelse av kvoter, jf. § 6-12. Det er også forutsatt en regulering av hvordan man håndterer den individuelle arbeidsmarkedsmessige prøvingen.

Selv om det foreligger en kvoteordning, kan det likevel være aktuelt med individuell prøving fordi det ikke er fastsatt noen kvote for det aktuelle året eller kvoten kan være fylt opp uten at det er aktuelt å utvide den i en konkret foreliggende situasjon. I slike tilfelle vil tillatelse kunne gis under forutsetning av at Arbeids- og velferdsetaten samtykker. jf. *første ledd*.

Fastsettelse av kvoter bør gis en mer framtrødd plassering i regelverket enn det som hittil har vært tilfellet, jf. *annet ledd*. Dagens ordninger kan videreføres samtidig som *kvoten for faglærte mv. og spesialister* også åpnes for enkelte kategorier av søkere som faller inn under andre bestemmelser. Ved et slikt system unngår man å innføre ytterligere kvoteordninger og unngår en individuell arbeidsmarkedsvurdering der hvor dette ikke er ønskelig. Dagens ordning med rammer videreføres som en egen *kvote for sesongarbeid* innenfor landbruks- og skogbruksnæringen.

Ordningen for faglærte mv. og spesialister hvor Arbeids- og inkluderingsdepartementet skal fastsette kvoten for det enkelte året videreføres, samtidig som også henvisningen til at kvotefastsettelsen skal skje i samråd med Nærings- og handelsdepartementet og Finansdepartementet beholdes. Departementet mener at det vil skape klarhet hvis kvoteordningen hvert år fastsettes med hjemmel i en konkret forskriftsbestemmelse. Det samme gjelder for kvoten for sesongarbeid innenfor landbruks- og skogbruksnæringen som skal fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Da kvoteordningen for sesongarbeid ble innført, var det vanlig å fastsette en landsdekkende kvote, mens praksis de senere år har vært at fylkesleddet i Arbeids- og velferdsetaten har fastsatt kvoten, dvs. en ramme for det enkelte fylke. Det har ikke vært praktisert telling og registrering innenfor kvoten. Departementet mener det er ønskelig å få ordninger for dette. Det vil også være nødvendig med retningslinjer for justering av kvoten mv.

Når kvoten for landbruks- og skogbruksnæringen skal fastsettes, vil det være nødvendig med kontakt mellom fylkesleddene i Arbeids- og velferdsetaten og landbruksnæringen om arbeidskraftsbehovet. Det må videre legges opp til ordninger som tillater at kvoten eventuelt utvides hvis det er behov for det og tilgangen av innenlandsk arbeidskraft ikke kan avhjelpe behovet. Det må i slike tilfelle unngås at man ender opp med en individuell prøving i forhold til tilgjengelig arbeidskraft i det innenlandske arbeidsmarkedet eller i forhold til EØS- eller EFTA-området når kvoten egentlig skulle være satt høyere. Det legges opp til at Utlendingsdirektoratet i samråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet skal gi nærmere retningslinjer for begge typer kvoter, jf. § 6-12 *tredje ledd*.

2008-lovens § 24 Oppholdstillatelse for å yte tjenester som utsendt arbeidstaker eller selvstendig oppdragstaker

Innledning

2008-lovens § 24 innfører et nytt særskilt hjemmelsgrunnlag for tillatelse for å yte tjenester til en oppdragsgiver. Selv om det i en viss utstrekning, også i dag, gis tillatelse til utlending som skal yte tjenester, kommer det nå klarere fram at det dreier seg om en selvstendig kategori med to undergrupper: utsendte arbeidstakere og selvstendige oppdragstakere.

Tjenesteytere grenser både mot arbeidstakere og selvstendige næringsdrivende. Generelt kan en tjenesteyter som gis tillatelse etter lovens § 24 defineres som en som arbeider oppdragsbasert og i en avgrenset periode i Norge, men som har en sterkere tilknytning utenfor landet. Det forutsettes at det ikke finnes en arbeidsgiver i Norge eller at vedkommende ikke er varig etablert som selvstendig næringsdrivende. Vi viser til §§ 6-13 til 6-17.

De sentrale grunnvilkårene for tjenesteytere

- er en nedre aldersgrense på 18 år,
- at lønns- og arbeidsvilkår ikke må være dårligere enn etter gjeldende tariffavtale, regulativ eller det som er vanlig for vedkommende sted og yrke,
- at det skal foretas en prøving av hvorvidt det kan skaffes innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området til oppdraget med mindre departementet har fastsatt unntak i tilfelle hvor utlendingen er fagutdannet eller har spesielle kvalifikasjoner.
- Det er også et krav om konkret tilbud om oppdrag hvor hovedregelen er at det skal gjelde for en oppdragsgiver.

Med dette utgangspunktet kan det gis nærmere regler i forskrift om ulike tillatelsesgrunnlag og utfyllende bestemmelser om innholdet av tillatelsen og tilbakekall av tillatelsen.

Det er gitt forskriftshjemmel for videreføring av dagens ordning med gruppetillatelse til utenlandsk arbeidsgiver hvor oppdragsgiveren er i Norge. For ordens skyld nevnes at

videreføring av dagens ordning med gruppetillatelse til norsk arbeidsgiver gis med hjemmel i lovens § 23, jf. § 6-7.

Departementets foreslår følgende tillatelsesgrunnlag:

Utsendte arbeidstakere

Departementet foreslår en egen bestemmelse med tillatelsesgrunnlag for utsendte arbeidstakere i § 6-13.

Forslaget erstatter gjeldende bestemmelse om *nødvendige medarbeider for gjennomføring av kontrakter*, jf. forskriftens § 4 a første ledd bokstav c og bestemmelsen om personer som er ansatt i multinasjonale selskaper som for en periode arbeider i Norge, jf. forskriftens § 4 a annet ledd bokstav d. De sistnevnte er som regel personer som er ansatt i utlandet og som utstasjoneres i et selskap innenfor samme konsern. Det er vanlig at personene beholder sitt ordinære ansettelsesforhold i utlandet og får lønn utbetalt fra sin ordinære arbeidsgiver i utlandet selv om arbeidet for en periode foregår i Norge. I andre tilfeller blir personen ansatt direkte i den norske delen av selskapet/konsernet. Departementet mener at de tilfellene hvor arbeidstakeren beholder sitt ansettelsesforhold i utlandet under oppholdet i Norge, skal vurderes under bestemmelsen om utsendte arbeidstakere. § 6-1 om arbeidstakere forbeholdes de som ansettes direkte i den norske delen av selskapet/konsernet. Dette gjelder selv om den norske oppdragsgiveren gir enkelte ytelser (for eksempel dekker utgifter til bolig) under oppholdet i Norge. Det er lagt vekt på at loven nå legger opp til et klarere skille mellom norsk og utenlandsk arbeidsgiver. Videre er det sett hen til at slik utstasjonering ofte er av begrenset varighet med en klar forutsetning om at utlendingen ikke skal bosette seg varig.

En utsendt arbeidstaker kan defineres som en person som har et ansettelsesforhold hos en arbeidsgiver i utlandet og som på vegne av denne arbeidsgiveren yter tjenester av begrenset varighet for en oppdragsgiver. Det er altså arbeidsgiveren i utlandet som er oppdragstakeren og som benytter sine egne ansatte til å utføre et oppdrag vedkommende har påtatt seg overfor oppdragsgiveren.

Departementet foreslår å gå bort fra dagens praksis med forskjellige regler for de to undergruppene:

- når kontrakten dreier seg om levering av et produkt og
- når kontrakten går ut på at oppdragsgiver i Norge leier inn arbeidskraft, dvs. hvor det dreier seg om en utenlandsk arbeidstaker som enten er ansatt i en utenlandsk bemanningsvirksomhet eller en utenlandsk produksjonsvirksomhet som for en periode har overskudd på arbeidskraft, og hvor kontrakten *ikke* dreier seg om noe annet enn arbeidskraften.

Departementet har valgt å formulere en generell regel med felles vilkår for begge undergruppene, jf. *første ledd*. Dagens krav om at medarbeiderne må være nødvendige for å gjennomføre kontrakten erstattes for det første av et vilkår om at utlendingen må være "ansatt" hos oppdragstaker. Dette innebærer en mindre innstramming i forhold til gjeldende rett, ettersom det i dag i noen tilfeller godtas at utlendingen er ansatt hos en underleverandør til den utenlandske virksomheten/oppdragstakeren. Det kan være uheldig å åpne for at utlendingen skal kunne være ansatt i en annen virksomhet enn hos den som har kontrahert med oppdragsgiveren i Norge. Det vil vanskeliggjøre kontrollen med lønns- og arbeidsvilkår, dersom myndighetene må forholde seg til en lang kontraktskjede.

I forbindelse med kontrakter som går ut på innleie av en utenlandsk arbeidstaker uten at det er knyttet til en vare eller lignende, praktiseres nødvendighetskravet i dag slik at utlendingen må være fagutdannet eller ha spesielle kvalifikasjoner. Departementet foreslår i *annet ledd første setning* å videreføre dette kravet og utvide dette også til den andre undergruppen, slik at det uttrykkelig går fram av forskriften at utlendingen må være fagutdannet eller ha spesielle kvalifikasjoner enten det dreier seg om en kontrakt om levering av et produkt eller en kontrakt om innleie av arbeidskraft. Det foreslås videre at det skal være en forutsetning at denne kompetansen skal kunne anses som relevant for gjennomføringen av oppdraget, se også nedenfor. Bakgrunnen for denne innstramningen er at gjeldende praksis gir utenlandske arbeidsgivere en fordel i forhold til norske arbeidsgivere ved at det kunne benyttes ufaglært arbeidskraft ved oppfyllelse av kontrakter om levering av produkter. Det er videre lagt vekt på at loven generelt *ikke* åpner for tillatelse til ufaglærte arbeidstakere med arbeidsgiver i Norge. På denne bakgrunn er det heller ikke naturlig å videreføre en ordning med tillatelse til ufaglærte tjenesteytere.

2008-lovens § 24 stiller vilkår at det som hovedregel ikke kan skaffes innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området til oppdraget. Det åpnes ikke for kvoteordning i forbindelse med arbeidsmarkedsvurderingen, men for at det i forskrift kan gjøres unntak fra denne vurderingen for utlendinger som er fagutdannet eller har spesielle kvalifikasjoner.

Utsendte arbeidstakere som har fagutdanning eller spesielle kvalifikasjoner, kan få tillatelse uansett hvilken type kontrakt de er knyttet til. Departementet foreslår å benytte adgangen i loven til å unnta denne gruppen fra vilkåret om individuell arbeidsmarkedsvurdering, jf. *annet ledd annen setning*. Det anses naturlig å vurdere faglærte mv. likt i denne sammenhengen, uavhengig av tilknytningen til arbeidsmarkedet (arbeidstakere eller tjenesteytere). Unntaket gjelder bare dersom utlendingen har en kompetanse som er relevant for den typen virksomhet som oppdraget går ut på, jf. *annet ledd første setning*. Denne begrensningen svarer til kravet for faglærte arbeidstakere om at kompetansen må være relevant for stillingen. Dersom utlendingen har en annen type kompetanse, eller er ufaglært åpner ikke bestemmelsen for at det gis tillatelse.

Departementet foreslår videre i *tredje ledd* en bestemmelse som presiserer at det kan gis oppholdstillatelse selv om det konkrete tilbudet om oppdrag ikke er sammenhengende. Det forutsettes likevel at oppdraget er klart avgrenset i tid, jf. *første ledd*. Utlendingsdirektoratet kan gi nærmere retningslinjer.

Tillatelsen gis for til sammen fire år. Dette innebærer at den aktuelle utlendingen ikke samlet over tid kan gis tillatelse for lengre tid.

Tillatelsen bindes til det eller de oppdragene som følger av kontrakten. Det følger av lovens § 24 at tillatelsen ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, men det anses hensiktsmessig med en uttrykkelig presisering av hensyn til sammenhengen mellom bestemmelsene i dette kapitlet i forskriften, jf. *fjerde ledd*.

Selvstendige oppdragstakere

Departementet foreslår en egen bestemmelse med tillatelsesgrunnlag for selvstendige oppdragstakere i § 6-14. I praksis har det ikke vært gitt tillatelse til slike søkere etter gjeldende regelverk.

Etter 2008-loven § 24 skal selvstendige oppdragstakere ha adgang til å yte tjenester. Det er nødvendig å oppstille nærmere vilkår for å regulere hvilken type arbeidskraft/kompetanse som kan tilbys på grunnlag av denne tilknytningsformen og for å sikre ordnede lønns- og arbeidsvilkår.

Med begrepet selvstendig næringsdrivende, jf. *første ledd*, forutsettes det at det er snakk om en reell næringsvirksomhet i utlandet. Departementet antar at det i praksis som oftest vil dreie seg om utenlandske enkeltmannsforetak.

Det stilles ingen krav til hvilke typer oppdrag utlendingen kan påta seg, men den mest vesentlige begrensningen ligger i at det foreslås å stille som vilkår at utlendingen minst er fagutdannet eller har spesielle kvalifikasjoner, samt at denne kompetansen er relevant for gjennomføring av oppdraget, jf. *første ledd bokstav b*.

Selvstendig næringsdrivende som påtar seg oppdrag, har ingen arbeidsgiver og mottar ikke lønn. Det er derfor ikke naturlig å praktisere kravet til lønns- og arbeidsvilkår på samme måte som for arbeidstakere. Det er likevel nødvendig å stille visse krav til inntektsnivået for å motvirke sosial dumping, unngå en omgåelse av lønnskravet for arbeidstakere og for å sikre at søkeren har tilstrekkelige midler til eget underhold. Departementet foreslår at det må dokumenteres en godtgjørelse for oppdraget som minst svarer til det som ville vært kravet til lønn dersom det hadde vært snakk om et ansettelsesforhold. Et avtalt honorar i forbindelse med et oppdrag dekker som regel mange flere forhold enn lønn. Det må likevel kunne kreves at det gjennom en spesifisering av kontraktsbeløpet sannsynliggjøres at oppdragstakeren kan ta ut lønn som minst er på nivå med det som gjelder for arbeidstakeren med samme kompetanse, jf. *første ledd bokstav c*.

En presisering av at det kan gis oppholdstillatelse selv om det konkrete tilbudet om oppdrag ikke er sammenhengende, er tatt inn i *annet ledd*. Det forutsettes likevel at oppdraget er klart avgrenset i tid, jf. *første ledd bokstav a*. Utlendingsdirektoratet kan gi nærmere retningslinjer.

Departementet foreslår at det gjøres unntak fra arbeidsmarkedsvurderingen for utsendte arbeidstakere, jf. *tredje ledd*. Det vises til at bestemmelsen forutsetter at arbeidstakeren er fagutdannet eller har spesielle kvalifikasjoner og at lovens § 24 første ledd bokstav c, åpner for slikt unntak.

Tillatelsen gis for til sammen fire år. Dette innebærer at den aktuelle utlendingen ikke samlet over tid kan gis tillatelse for lengre tid.

Tillatelsen bindes til det eller de oppdragene som følger av kontrakten. Det at tillatelsen ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse følger av lovens § 24, men er tatt med av hensyn til sammenhengen i dette kapitlet i forskriften, jf. *femte ledd*.

Gruppetillatelse til arbeidsgivere i utlandet

Departementet foreslår en egen bestemmelse for gruppetillatelse til arbeidsgivere i utlandet med oppdragsgiver i Norge, jf. § 6-15 som viderefører dagens ordning i forskriftens § 26 flg.

Vi viser til det som er sagt ovenfor om gruppetillatelse for arbeidsgiver i Norge, jf. § 6-7. Gjeldende bestemmelser i utlendingsforskriften gjelder både for arbeidstakere og tjenesteytere. Bestemmelsene for tjenesteytere er utformet i utgangspunktet på tilsvarende

måte som for arbeidstakere med arbeidsgiver i Norge. Samtidig er det tatt hensyn til at lovgrunnlaget for arbeidstakere og tjenesteytere er forskjellige.

Departementets forslag til øvrige bestemmelser:

Oppdragsgiver - oppdragstilbudsskjema

I gjeldende forskrift er det slått fast at dersom arbeidsgiveren ikke har forretningssted i Norge, må oppdragsgiver med forretningssted her inntå for tilbudet overfor arbeidstakeren og være ansvarlig overfor utlendingsmyndighetene, jf. § 2 første ledd. Bestemmelsen har ikke vist seg som et tilstrekkelig effektivt grunnlag for å oppnå formålet om å sikre utlendinger akseptable lønn- og arbeidsvilkår.

Departementet foreslår derfor å definere oppdragsgiverens ansvar mer presist i § 6-16.

Vilkårene for oppholdstillatelse for å yte tjenester som utsendt arbeidstaker framgår av lovens § 24. Arbeidsgiver er ansvarlig for at disse vilkårene er oppfylt. Fordi utenlandske arbeidsgivere antas å være lite kjent med norske forhold, er det naturlig at også den norske oppdragsgiveren gis et ansvar for at de utenlandske arbeidstakerne tilbys og får de vilkårene de har krav på. Oppdragsgiveren får derfor plikt til å *informere* den utenlandske arbeidsgiveren om dennes plikter og *påse* at arbeidstakerne faktisk får det de har krav på, jf. *første og annet ledd*.

Denne informasjons- og påseplikten som uttrykkelig presiseres i forslaget til bestemmelse gjelder allerede i dag etter Utlendingsdirektoratets praksis for arbeidstillatelse etter gjeldende forskrift § 4 a første ledd bokstav c om ”nødvendig medarbeider for gjennomføring av kontrakter”. For arbeidstillatelse kreves etter praksis at den norske oppdragsgiveren skriftlig må påta seg ansvaret for at lønns- og arbeidsvilkårene som tilbys fra arbeidsgiver i utlandet oppfylles, jf. gjeldende forskrift § 2 første ledd.

Å forskriftsfeste informasjons- og påseplikten vil etter departementets oppfatning klargjøre oppdragsgivers plikter på en bedre måte enn når det bare følger av utlendingsmyndighetenes rundskriv og praksis.

Påseplikten vil ifølge forslaget kunne oppfylles ved at oppdragsgiver informerer om gjeldende krav, stiller som kontraktsvilkår at oppdragstaker etterlever kravene og ved stikkprøver innhenter dokumentasjon om arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår. Slik dokumentasjon vil kunne innhentes på grunnlag av en kontraktsforpliktelse for den utenlandske oppdragstakeren til å framlegge egnet dokumentasjon på forespørsel. Det kan også være naturlig at oppdragsgivere kontraktsfester at manglende etterlevelse av allmenngjøringsforskrifter er et kontraktsbrudd som vil bli sanksjonert på passende måte, for eksempel ved å tilbakeholde vederlag.

I tjenesteforhold bør det legges til rette for at noen gjøres ansvarlig for å legge fram de nødvendige opplysningene relatert til tjenesteytelsen. Departementet foreslår i *tredje ledd* å gjøre oppdragsgiveren ansvarlig for å framlegge nødvendige opplysninger om oppdraget i Norge og arbeidsforholdet i utlandet på fastsatt oppdragstilbudsskjema. I tillegg er det uttrykkelig presisert at alle tre parter; søkeren, arbeidsgiveren i utlandet og oppdragsgiveren skal undertegne skjemaet. Det kreves også at kontrakten mellom oppdragsgiveren og oppdragstakeren i utlandet vedlegges, samt søkerens arbeidskontrakt.

Departementet foreslår en bestemmelse om at en oppdragsgiver som utgangspunkt skal være etablert i Norge på lik linje med det som kreves av arbeidsgivere. Utlendingsdirektoratet gir nærmere retningslinjer om hvem som er oppdragsgiver i Norge, jf. *fjerde ledd*.

Tilbakekall ved tjenesteyting

En tillatelse kan tilbakekalles dersom arbeidsgiveren i utlandet ikke oppfyller kravene til at lønns- og arbeidsvilkår skal være i tråd med norske regler. Tillatelsen kan også tilbakekalles dersom oppdragsgiveren ikke oppfyller sine forpliktelser etter § 6-16, jf. § 6-17. Det gis videre uttrykkelige bestemmelser om at forhåndsvarsel om tilbakekall ikke bare skal gis til arbeidstakeren, men også til oppdragsgiveren og arbeidsgiveren i utlandet. Dette vil virke effektiviserende for at grunnlaget for tillatelsen løpende skal være korrekt.

2008-lovens § 25 Oppholdstillatelse for å drive selvstendig næringsvirksomhet

Innledning

2008-lovens § 25 åpner for å gi tillatelse til personer som enten skal overta en næringsvirksomhet eller starte opp en ny næringsvirksomhet. I dag gis det bare adgang til tillatelse for å etablere ny næringsvirksomhet., jf. forskriften § 3 annet ledd bokstav c.

Det kan gis nærmere regler i forskrift om tillatelsesgrunnlag, herunder utfyllende bestemmelser om innholdet av tillatelsen, retten til permanent oppholdstillatelse og tilbakekall av oppholdstillatelsen.

Departementet foreslår et tillatelsesgrunnlag for:

Selvstendige næringsdrivende

Departementet foreslår en bestemmelse om oppholdstillatelse til utlendinger som skal være selvstendig næringsdrivende på varig basis, jf. § 6-18.

Departementet presiserer i *første ledd* at utlendingens tilstedeværelse og deltagelse i driften må være nødvendig for etableringen og/eller driften av virksomheten. Vedkommende må med andre ord ha en sentral og utøvende rolle. Ved enkeltmannsforetak vil dette normalt være uproblematisk, men spørsmålet vil kunne bli aktuelt ved selskaper med flere deltakere (som i ansvarlige selskaper). I tillegg klargjøres det ytterligere at aktører som bare har eier- eller investeringsinteresser (typisk en aksjonær), ikke vil kunne få tillatelse etter denne bestemmelsen. Grensen for hvor stor grad av aktiv deltagelse som vil være tilstrekkelig må fastlegges i praksis. Aksjonærer som er ansatte i selskapet må eventuelt gis tillatelse etter forslaget § 6-1 (faglært mv.) eller § 6-2 (spesialist).

Det er hensiktsmessig å stille krav om at den aktuelle næringsvirksomheten er av en slik art at den som skal gis tillatelse, må ha kompetanse som faglært mv. Etter gjeldende rett er det slik at personer som ikke har kompetanse som faglært mv., fritt kan etablere seg som et enkeltmannsforetak og deretter tilby sin arbeidskraft som næringsdrivende. En slik ordning vil indirekte åpne for ufaglært arbeidsinnvandring uten at det kan stilles krav til lønns- og arbeidsvilkår. Etter departementets syn er dette uheldig, og det foreslås derfor en innstramming ved at det stilles krav til kompetanse som faglært mv.

Vilkåret i gjeldende rett om at det må være økonomisk grunnlag for driften videreføres. Det samme gjelder vilkåret om at det må foreligge nødvendige tillatelser for virksomheten etter annen lovgivning.

Annet ledd viderefører stort sett til gjeldende bestemmelse om dokumentasjonskravet. Krav om dokumentasjon på utlendingens kompetanse og rolle i virksomheten er føyd til. I tillegg kreves det framlagt eventuelle regnskap. Det siktes her til at det vil være aktuelt å gi tillatelse til en som skal ta over en eksisterende virksomhet. I slike tilfeller vil regnskap være en egnet indikator på om det er økonomisk grunnlag for driften, men også kravet om finansieringsplan vil legge grunnlaget for å vurdere om virksomheten kan anses som drivverdig. Det samme gjelder kravet om at det må legges fram dokumentasjon med forhåndsuttalelse om nødvendige tillatelser fra annen myndighet.

Departementet foreslår videre å endre dagens ordning for hvordan informasjon innhentes, jf. annet ledd. I dag skal Arbeids- og velferdsetaten uttale seg om det antas å være økonomisk grunnlag for driften, herunder vurdere utlendingens kompetanse. Utlendingsdirektoratet bør kunne innhente nødvendig uttalelse fra den aktuelle fylkeskommunen. Det er hensiktsmessig at dette skjer på fylkesnivå fordi det ofte vil være lokale forskjeller med hensyn til behovet for ulike tjenester i markedet. Det kan fortsatt være aktuelt å innhente uttalelse fra bransje- eller yrkesorganisasjon. Det er videre naturlig at vurderingen gjøres av den etaten som har vedtaksmyndighet i sakene. Det er ønskelig å kunne ta næringspolitiske hensyn i vurderingen om det skal gis i tillatelse til næringsdrivende i større grad enn nå. En slik uttalelse vil være veiledende for vedtaksmyndigheten, jf. at det ikke stilles krav om samtykke i den enkelte saken.

På bakgrunn av at det her dreier seg om overtakelse, eventuelt etablering av næringsvirksomhet med sikte på varig drift, settes det ingen tidsbegrensning i bestemmelsen. Dagens ordning med å binde tillatelsen til den bestemte virksomheten videreføres, og tillatelsen skal danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, jf. *tredje ledd*.

2008-lovens § 26 Oppholdstillatelse for studier og for vitenskapelig, religiøst eller kulturelt formål o.a.

Innledning

2008-lovens § 26 gir hjemmel for at det i forskrift kan åpnes for å gi oppholdstillatelse av andre grunner enn det som følger av de ulike bestemmelsene i loven, så langt det "ikke berører hovedprinsippene ved innvandringsreguleringen". Det er særskilt vist til oppholdstillatelse til fremme av vitenskapelig, religiøst eller kulturelt samarbeid og utvikling som etter sin art faller utenfor reglene i lovens §§ 23, 24 og 25. Det kan også gis oppholdstillatelse for å ta utdanning eller lignende.

Enkelte av tillatelsesgrunnlagene gjelder utlendinger som skal utføre lønnet arbeid, men arbeidsforholdets karakter er av en slik art at det i liten eller ingen grad er tale om konkurranse med innenlandsk arbeidskraft. Dette er bakgrunnen for at det er foreslått å gi tillatelsene i medhold av lovens § 26 istedenfor etter lovens §§ 23 – 25.

Lovens § 26 setter ikke en nedre grense for oppholdstillatelser som etter de øvrige bestemmelsene. Det er likevel grunn til å videreføre dagens nedre grense på 15 år for oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag, samt at foreldrene eller andre foresatte må samtykke for de som er mellom 15 og 18 år, jf. forskriftens § 2 tredje ledd.

Videre foreslår departementet at de aktuelle tillatelsene skal knyttes til formålet slik som det er beskrevet i det enkelte tillatelsesgrunnlaget samtidig som det fastsettes begrensninger i adgangen til arbeid. I den utstrekning det åpnes for deltidsarbeid mv. er dette også regulert uttrykkelig.

Ingen av tillatelsesgrunnlagene åpner for permanent oppholdstillatelse.

Departementets forslag til tillatelsesgrunnlag:

Studenter mv.

Departementet foreslår en bestemmelse som viderefører gjeldende regler (forskriften § 4 første ledd) om oppholdstillatelse uten tidsbegrensning for studenter som har tilsagn om opptak ved utdanningsinstitusjoner og studier som er omfattet av retningslinjer gitt av Utlendingsdirektoratet i samråd med Kunnskapsdepartementet, jf. § 6-19 første ledd. Det er tatt inn en presisering om at godkjenningen av utdanningsinstitusjoner skjer innenfor rammen av en utdanningslov. Det er ikke videreført noen bestemmelse om returforutsetning, jf. det som sies innledningsvis i dette kapitlet. Det er videre ønskelig å legge til rette for at studenter som har fullført utdanning i Norge, kan søke arbeid her som faglærte. Gjeldende bestemmelse om at Utlendingsdirektoratet kan gi særskilte retningslinjer for søkere fra regioner fastsatt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet i samråd med Utenriksdepartementet videreføres. Også bestemmelsen i forskriften § 4 annet ledd om studenter formidlet gjennom Norge forskningsrådet mv. videreføres.

Gjeldende regler (forskriften § 4 annet ledd bokstav a) om oppholdstillatelse for inntil ett år til studenter som har tilsagn om opptak ved folkehøgskole eller livssynskole videreføres, jf. *annet ledd*.

Det foreslås en ny bestemmelse hvor det åpnes for at faglærte mv. kan gis oppholdstillatelse i til sammen ett år for å studere norsk, jf. *tredje ledd*. En viktig hindring mot at utlendinger som er faglærte mv. blir rekruttert til det norske arbeidsmarkedet, er at norske arbeidsgivere ofte stiller krav til norskkunnskaper. I den grad det er interesse blant utlendinger med slik kompetanse for å studere i Norge for å lære norsk språk med sikte på senere innpass på det norske arbeidsmarkedet, bør regelverket legge til rette for det. Det er forutsatt at nærmere retningslinjer utformes av Utlendingsdirektoratet.

En ny bestemmelse åpner for at faglærte kan gis oppholdstillatelse i inntil to år for å ta nødvendig tilleggsutdanning eller praksis for å få nødvendig godkjenning av fagutdanningen i Norge, jf. *fjerde ledd*. Det er forutsatt at nærmere retningslinjer utformes av Utlendingsdirektoratet.

Forskere med egne midler

Etter § 6-20 kan det gis oppholdstillatelse til forskere med egne midler som skal oppholde seg ved universitet, institutt og lignende i forskningsøyemed, jf. *første ledd*. En tilsvarende bestemmelse finnes i dag, jf. forskriften § 4 tredje ledd bokstav c, samtidig som også forskere som formidles gjennom Norges forskningsråd mv., jf. § 4 annet ledd videreføres. Gjeldende

forskrift fastsetter en maksimal tidsgrense på to år for forskningsoppholdet. Det er ikke videreført noen maksimal tidsgrense. Så lenge det kan begrunnes et behov for fornyet tillatelse, og oppholdet finansieres med egne midler, bør det være mulig å forlenge oppholdstillatelsen. Fordi bestemmelsen ikke er en rettighetsbestemmelse, men en bestemmelse om at tillatelse "kan" gis, kan det nektes fornyet tillatelse dersom forskningsoppholdet strekker seg over svært mange år, og innvandringsregulerende hensyn blir et relevant moment.

Som følge av at bestemmelsen ikke opererer med noen tidsbegrensning på to år, vil bestemmelsen også dekke de tilfellene hvor det i dag gis oppholdstillatelse i til sammen fire år for personer formidlet av Norges forskningsråd etter kulturavtale mellom Norge og annen stat eller stipendprogram formidlet av Norges forskningsråd.

Praktikanter

§ 6-21 fastsetter at det kan gis oppholdstillatelse i til sammen to år til praktikant som ikke har fullført fagutdanning, jf. *første ledd*. Den korresponderende bestemmelsen i gjeldende utlendingsforskrift inneholder ingen begrensning om at praktikanten ikke skal ha fullført fagutdanning, jf. § 4 a annet ledd bokstav a. Bakgrunnen for denne nye begrensningen er å forhindre at faglærte arbeidstakere tilbys lønnsvilkår som ligger under det nivået som ellers kreves for faglærte. Det forutsettes at en praktikant som er faglært mv. skal gis tillatelse etter bestemmelsen i § 6-1. Gjeldende bestemmelse om at Utlendingsdirektoratet kan gi særskilte retningslinjer for søkere fra regioner fastsatt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet i samråd med Utenriksdepartementet, videreføres.

Musikere, artister mv. og kulturarbeidere mv.

§ 6-22 åpner for tillatelse til musikere, artister, kunstnere eller medfølgende nødvendig hjelpepersonell, jf. *første ledd*. Det må framlegges kontrakt om engasjement for et bestemt, sammenhengende tidsrom med én eller flere arbeidsgivere eller oppdragsgivere. Bestemmelsen viderefører gjeldende forskrift med en endring, jf. forskriften § 5 første ledd bokstav b. Det er overlatt til Utlendingsdirektoratet alene å gi retningslinjer. Det er ikke ansett nødvendig å stille krav i forskriften om at Arbeids- og velferdsdirektoratet skal trekkes inn i utformingen av retningslinjene.

For musikere, artister og kunstnere kan det være aktuelt med oppholdstillatelse som faglært i medhold av § 6-1 dersom det foreligger et ansettelsesforhold og virksomhetsutøvelsen skal foregå på et tilstrekkelig høyt nivå. Tidsrammen for tillatelse til musikere mv. er satt til inntil ett år. Det åpnes for ny tillatelse etter en karantene på tre måneder, jf. *fjerde ledd*. Praksis i dag er en karantene på 6 måneder. Begrunnelsen for endringen er blant annet behovet for at sirkusartister kan komme tilbake ved ny sesong.

§ 6-22 viderefører gjeldende forskrift (§ 5 fjerde ledd bokstav b) om oppholdstillatelse i inntil tre måneder for personer som er formidlet som arbeidende gjest i landbruket gjennom en organisasjon, jf. *annet ledd*. Det er en ordning som skal tilby opplæring og innblikk i norsk landbrukskultur. Så godt som alle som får tillatelse etter denne bestemmelsen i dag, blir formidlet gjennom den ideelle organisasjonen Atlantis, som formidler personer mellom 18 til 30 år. Etter gjeldende retningslinjer fra Utlendingsdirektoratet kan tillatelse etter ordningen i dag gis inntil tre ganger. Det er svært få som søker opphold etter mer enn en gang, og ut fra formålet med ordningen mener departementet at det ikke er behov for å åpne for flere opphold. Utover dette bør tillatelse eventuelt gis etter bestemmelsen for sesongarbeidstakere, jf. § 6-3, hvor det er et krav om lønns- og arbeidsvilkår etter gjeldende tariff mv. Mens

gjeldende bestemmelse angir at nærmere retningslinjer fastsettes av Utlendingsdirektoratet i samråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet, har departementet funnet det tilstrekkelig å fastsette at retningslinjer gis av Utlendingsdirektoratet.

I § 6-22 *tredje ledd* er det foreslått en ny bestemmelse som gir en generell hjemmel til å innvilge oppholdstillatelse for til sammen to år ut fra et kulturelt formål. Det er overlatt til Utlendingsdirektoratet å gi nærmere retningslinjer. Hensikten med bestemmelsen er særlig å gi rom for en mer fleksibel praksis enn i dag. Bestemmelsen gir også mulighet for forenklinger i regelverket ved at den dekker flere av de oppholdskategoriene som i dag er regulert i egne bestemmelser hvor det kan gis oppholdstillatelse i til sammen to år for:

- Skapende kunstner når behovet for opphold som er begrunnet i hensynet til kunstnerisk utvikling, jf. § 4 tredje ledd bokstav b.
- Søker som skal spre kunnskap om Norge og norsk kultur, jf. § 4 tredje ledd bokstav c.
- Idrettsutøver som er nødvendig for etablering eller videreutvikling, jf. 4 tredje ledd bokstav d.
- En skoleelev som er invitert av en kommune for å arbeide der, kan gis oppholdstillatelse av inntil tre måneders varighet, jf. § 5 fjerde ledd bokstav c.

Medarbeidere i ideelle, religiøse og humanitære organisasjoner

§ 6-23 gjelder oppholdstillatelse i til sammen fire år til medarbeidere i ideelle og humanitære organisasjoner, jf. *første ledd*. I gjeldende forskrift § 4 a første ledd bokstav b, er det en tilsvarende bestemmelse som etter sin ordlyd er begrenset til å gjelde ideelle og humanitære organisasjoner. Fordi bestemmelsen i praksis også vil omfatte medarbeidere i religiøse organisasjoner, har man valgt å synliggjøre dette i forskriften ved å skille dette ut i et eget ledd, jf. *annet ledd*. Begrunnelsen er at både søkergruppen og typen organisasjoner har kjennetegn som skiller dem fra ideelle og humanitære organisasjoner. Utlendingsdirektoratet kan gi nærmere retningslinjer, herunder om krav til lønns- og arbeidsvilkår.

Bestemmelsen vil gi hjemmel for å innvilge tillatelse til religiøse forelesere eller personer som skal ha ”misjonær-oppgaver” for en religiøs organisasjon. Derfor har ikke departementet sett behov for å videreføre en egen bestemmelse som den man i dag har i forskriften § 4 a første ledd bokstav e om oppholdstillatelse i til sammen fire år til ”misjonær for trossamfunn av en viss størrelse”. Forkynnere som har en fagutdanning og tilbys et ansettelsesforhold, vil kunne fylle vilkårene for oppholdstillatelse som faglært mv., jf. § 6-1. Dette innebærer at gjeldende praksis som går ut på at forkynnere, når de har en ledende funksjon og dermed omfattes av det skjerpede kompetansekravet, videreføres etter bestemmelsen om faglærte mv. i § 6-1, jf. presiseringen om dette i bestemmelsens annet ledd.

Fredskorpsdeltakere

I § 6-24 *første ledd* har departementet foreslått en tilsvarende bestemmelse som i gjeldende forskrift 4 a første ledd bokstav g, om oppholdstillatelse i til sammen fire år til en utlending som skal være fredskorpsdeltaker. Presiseringen i gjeldende forskrift om at det er en forutsetning at søkeren skal returnere til sitt hjemland etter engasjementets utløp, er ikke videreført. Det vises til det som er sagt innledningsvis. Utlendingsdirektoratet kan gi nærmere retningslinjer.

Au pair

I § 6-25 har departementet videreført den bestemmelsen man i dag har om au pairer i gjeldende forskrift § 4 a annet ledd bokstav b. Mens gjeldende bestemmelse angir at retningslinjer fastsettes av Utlendingsdirektoratet i samråd med Arbeids- og

velferdsdirektoratet, mener departementet det er tilstrekkelig at Utlendingsdirektoratet gir retningslinjer.

Russiske torghandlere

§ 6-26 tilsvarer dagens bestemmelse (forskriften § 5 a annet ledd) om oppholdstillatelse til russiske borgere fra Barentsregionen som skal drive torghandel, jf. *første ledd*. I dag kreves det at torghandleren må være ute av Norge i fem måneder før ny tillatelse kan gis. Karanteneperioden foreslås økt til seks måneder for å oppnå mest mulig samsvar med det øvrige regelverket, hvor man opererer med tidsgrenser på tre, seks eller ni måneder, eller hele år, jf. *tredje ledd*.

Dagens bestemmelse (forskriften § 5 a første ledd) om oppholdstillatelse for å drive torghandel inntil en dag pr. måned, når det foreligger kommunal salgstillatelse for slik handel videreføres, jf. *annet ledd*.

Ungdom på arbeidsferie

§ 6-27 viderefører gjeldende bestemmelse om oppholdstillatelse i inntil to år til utlendinger som skal være på arbeidsferie og omfattes av avtale inngått mellom Norge og annen stat, jf. forskriften § 4 a annet ledd bokstav e. Pr. i dag er avtale inngått med Australia, Canada og New Zealand. I gjeldende forskrift er det henvist uttrykkelig til de enkelte avtalene. For at man skal slippe å endre forskriften dersom det inngås avtale med andre land, har departementet valgt å sløyfe presiseringen av hvilke land man konkret har avtale med.

Utlendinger som skal motta medisinsk behandling mv.

§ 6-28 om oppholdstillatelse for inntil ett år for å motta medisinsk behandling viderefører gjeldende bestemmelse (forskriften § 5 annet ledd bokstav b), jf. *første ledd*. Også her anses det unødvendig å videreføre presiseringen om at det er en forutsetning at søkeren skal returnere til hjemlandet etter at formålet med oppholdet er oppfylt. Gjeldende bestemmelse (forskriften § 5 annet ledd bokstav c) om ledsagere er videreført, jf. *annet ledd*.

Departementet har valgt å sløyfe dagens presisering av at det skal framlegges uttalelse fra institusjonen om antatt varighet av behandlingen og nødvendig medisinsk oppfølging, og at private midler må dokumenteres gjennom depositum, bankgaranti eller forsikring, og offentlige midler gjennom bekreftelse fra vedkommende myndighet i hjemlandet. Det er mer nærliggende at denne typen vilkår framgår av søknadsskjema og rundskriv. Det åpnes for at Utlendingsdirektoratet gir retningslinjer om vilkårene for tillatelse, jf. *tredje ledd*.

Nyutdannede og forskere mv. for å søke arbeid som faglært

§ 6-29 er en ny bestemmelse som åpner for at nyutdannede studenter og forskere mv. skal kunne gis oppholdstillatelse for inntil seks måneder for å kunne søke arbeid som faglærte og deretter kunne søke om og gis tillatelse etter § 6-1 første ledd (faglært) eller § 6-2 (spesialist), jf. *første ledd*.

I tråd med forslagene i arbeidsinnvandringsmeldinga gir departementet større mulighet for utenlandske studenter i Norge som fyller vilkårene for å få en tillatelse som faglært mv., § 6-1, til å søke arbeid og få tillatelse etter endt utdanning. Det foreslås derfor at nyutdannede som kan dokumentere at de har ervervet en kompetanse minst som faglært under oppholdet i Norge, skal kunne få tillatelse i inntil seks måneder mens de søker relevant arbeid (arbeidssøkerperiode). Ordningen gjelder også når studenten hadde fagutdanning i forkant, men har tatt ytterligere utdanning i Norge, eventuelt med utgangspunkt i medbrakt

kompetanse har fullført fagutdanningen her i landet. De som ikke skaffer seg slikt arbeid i løpet av arbeidssøkerperioden, må forlate landet.

Det foreslås videre at det også kan gis tilsvarende oppholdstillatelse til faglærte mv. som har studert norsk med sikte på å skaffe seg jobb i Norge og faglærte mv. som har tatt tilleggsutdanning eller praksis for å få godkjent sin utdanning i Norge, jf. § 6-19 tredje og fjerde ledd. Denne tillatelsen skal også kunne gis til forskere som regnes som faglærte mv. og har hatt oppholdstillatelse som forskere med egne midler etter § 6-20, og til utlendinger som kan regnes som faglærte mv. som har hatt oppholdstillatelse etter bestemmelsen om tillatelse til "annet kulturelt formål" i § 6-22 tredje ledd.

Tillatelsen skal gi anledning til å arbeide full tid uten at det stilles krav om kompetanse, samtidig som vedkommende får tid til å søke arbeid i tråd med utdanningen, jf. § 6-33 fjerde ledd. Det er en forutsetning at kravet til underhold er oppfylt, jf. *annet ledd*. Dette innebærer at de enten må ha et konkret arbeidstilbud eller egne midler for at tillatelse skal kunne gis.

Det foreslås ikke adgang til familiegjenforening for familie som ikke allerede er i Norge. Så snart vedkommende eventuelt får en jobb som faglært mv., vil det åpnes for familieinnvandring.

Arbeidssøkere som er faglærte mv. og trenger visum

§ 6-30 åpner for at faglærte arbeidssøkere som trenger visum kan gis oppholdstillatelse for inntil seks måneder, jf. *første ledd*. Det vises til forslaget i arbeidsinnvandringsmeldinga om å utvide dagens arbeidssøkervisum fra tre måneder til seks måneder.

Departementet har vurdert ulike alternative løsninger for gjennomføring av forslaget og kommet til at det enkleste vil være å lage unntak fra kravet til oppholdstillatelse for visumfrie arbeidssøkere for inntil seks måneder, kombinert med en meldeplikt til politiet innenfor en frist på tre måneder. For visumpliktige arbeidssøkere foreslås en ordning med oppholdstillatelse for å være i landet og søke arbeid i inntil seks måneder. En tillatelse vil ikke medføre problemer i forhold til Schengen-reglene slik som et visumalternativ.

Arbeidssøkere skal ikke kunne ta ufaglært arbeid i en utvidet arbeidssøkerperiode mens de søker arbeid som faglært. Det er en forutsetning at kravet til underhold er oppfylt, jf. *annet ledd*. Dette innebærer at de må ha egne midler for at tillatelse skal kunne gis.

Hvis arbeidssøkeren er gitt tillatelse for mindre enn 6 måneder, vil det ikke være anledning til å utvide perioden etter ankomst. Begrunnelsen for dette er at en slik ordning ville medføre arbeid for politiet. Utlending med tilstrekkelig egne midler skulle kunne ha søkt om tillatelse for lenger tid før innreise. Det er ønskelig å unngå at utlendingen skaffer seg ytterligere midler ved svart arbeid. Det er også forslag om en karenstid på ett år før utlendingen kan søke om ny slik periode, jf. *tredje ledd*.

Det foreslås ikke adgang til familiegjenforening mens utlendingen er her og søker arbeid. Så snart vedkommende eventuelt får en jobb som faglært, vil det åpnes for familieinnvandring.

Andre utlendinger

§ 6-31 har departementet samlet enkelte bestemmelser som har begrenset praktisk anvendelse og som har en slik enkel utforming at de er egnet til å samles i en fellesbestemmelse framfor å utgjøre flere separate paragrafer.

Første ledd om oppholdstillatelse til journalister eller annet personell i utenlandsk medieinstitusjon, svarer til gjeldende forskrift, jf. § 4 a første ledd bokstav f. Tidsgrensen på fire år i gjeldende bestemmelse er foreslått opphevet. Det er ikke behov for å operere med en tidsgrense for oppholdet til utenlandskorrespondenter eller lignende som jobber i Norge. Ordlyden er endret for å klargjøre at også internettbaserte medier vil være omfattet. De som jobber freelance, vil være omfattet hvis de har oppdrag for en oppdragsgiver utenfor Norge. Dersom den utenlandske medieinstitusjonen har en avdeling i Norge som arbeidstakeren er ansatt i, vil vedkommende kunne fylle vilkårene for oppholdstillatelse som faglært.

Annet ledd er ny og vil gi hjemmel for oppholdstillatelse til utenlandsk hjelpepersonell som har kommet til landet i forbindelse med en katastrofe- eller krisesituasjon. Man har tidligere hatt eksempler på krisesituasjoner som har skapt behov for å hente inn utenlandsk hjelpepersonell i forbindelse med ulykker i oljesektoren. Myndighetene vil kunne unnta fra kravet til oppholdstillatelse for utenlandsk hjelpepersonell som kommer til landet for å bistå i en katastrofe- eller krisesituasjon, og det kan være aktuelt å anse at visse situasjoner faller utenfor reguleringene i utlendingsloven. For det utenlandske hjelpepersonellet vil det normalt kunne være en fordel å få en formalisert tillatelse, særlig hvis oppholdet strekker over noe tid eller hvis det er behov for reise til andre land innenfor Schengen eller hvis det er behov for inn- og utreise til Schengen-området. Noen nærmere regler om varigheten av tillatelsene mv., er det ikke hensiktsmessig å fastsette i forskrift. Hva som passer må vurderes konkret i den aktuelle situasjon, og er derfor overlatt til regulering i retningslinjer fra departementet.

Tredje ledd fastsetter at det kan gis tillatelse i til sammen inntil to år til utlendinger som er nødvendig vakt- og vedlikeholdsmannskap på skip i opplag i Norge. Bestemmelsen viderefører gjeldende bestemmelse uten endringer, jf. § 4 a annet ledd bokstav d.

Fjerde ledd er en ny bestemmelse om tillatelse i inntil seks måneder til utlendinger på lystseilas som skal overvintre i norsk havn. I praksis har det vist seg at det kan forekomme tilfeller hvor sjøreisende som skal krysse Atlanterhavet fra Norge, ønsker å overvintre i norsk havn, og hvor et tre måneders opphold ikke er tilstrekkelig.

Det bør være opp til Utlendingsdirektoratet å fastsette de nærmere retningslinjene for hvilke momenter som skal vektlegges mv. Innvandringsregulerende hensyn vil måtte stå sentralt ved praktisering av bestemmelsen. Det forutsettes derfor at det bare er personer som ellers ville fylt vilkårene for tre måneders visum, som kan få en tillatelse. Det bør ikke være aktuelt å innvilge tillatelse dersom det er medfølgende barn i skolealder som vil ha rett til skolegang mv. Forutsetningen for å gi mulighet til opphold ut over visumtiden for sjøreisende, er at utlendingen selv finansierer oppholdet, og at det ikke medfører kostnader for det offentlige.

Departementets forslag til øvrige bestemmelser:

Alderskrav

Gjeldende forskrift krever at søkeren må være fylt 15 år for å få oppholds- eller arbeidstillatelse, jf. § 2 tredje ledd. Når søkeren er mellom 15 og 18 år, må samtykke foreligge fra foreldrene eller andre som utøver foreldreansvaret over søkeren. Denne bestemmelsen gjelder direkte for alle typer tillatelser som nå videreføres etter 2008-lovens §§ 23 til 26. I 2008-lovens §§ 23 til 25 er dette endret ved at loven innfører et alderskrav på 18 år. I andre typer saker hvor det kan ligge et arbeidsforhold i bunnen, men hvor bestemmelsene er bygget

på andre hensyn enn Norges behov for arbeidskraft, vil det ikke være noe krav om at søkeren er fylt 18 år. Departementet mener at det kan være hensiktsmessig å presisere uttrykkelig i forskriften det som er gjeldende regel i de øvrige tillatelsesgrunnlagene, jf. § 6-32 første ledd.

I de særlige tillatelsesgrunnlagene i §§ 6-29 og 6-30 som gir en med faglært kompetanse mulighet til å få tillatelse til å søke arbeid, er det grunn til å stille strengere krav. Her stilles det krav om å være fylt 18 år på søknadstidspunktet, jf. § 6-32 annet ledd. Dette vil ha størst betydning for den arbeidssøkeren som kommer utenfra, jf. § 6-31, men bør logisk gjelde også i forhold til § 6-29. Under alle omstendigheter må søkeren være fylt 18 år for å kunne søke en tillatelse som faglært, jf. lovens 23 første ledd bokstav a.

Formålet med oppholdstillatelsen og om adgangen til å ta arbeid

§ 6-33 regulerer innholdet av tillatelser i dette kapitlet istedenfor at det gis presiseringer i hver enkelt bestemmelse. For det første skal tillatelsen gis for det formålet som framgår av den enkelte bestemmelsen. Dette gjelder uavhengig av om bestemmelsen bruker ordet formål eller ikke. For det andre presiseres uttrykkelig at utlendingen ikke har rett til å utføre annet arbeid enn det som følger av tillatelsen. En slik presisering er nødvendig på grunn av 2008-lovens bestemmelse i § 60 tredje ledd bokstav a om at en oppholdstillatelse gir rett til å ta arbeid mv, jf. første ledd.

§ 6-33 viderefører reglene om deltidsarbeidstillatelse til de utlendingene som gis tillatelse etter lovens § 26. Annet ledd gjelder for studenter mv. hvor det ikke gjøres endringer i dagens praksis. Reglene om deltid ble endret 1. juni 2007 ved at kravet til konkret arbeidstilbud ble fjernet. Det vises for øvrig til justeringen av ordlyden vedrørende deltidsarbeidstillatelse ved fornyet oppholdstillatelse. Det vil bare være mulig å nekte fortsatt deltid hvis framgangen i utdanningen er dårlig. Tredje ledd viderefører også reglene om deltidsarbeidstillatelse til andre utlendinger enn studenter. Dette gjelder for forskere med egne midler og utlendinger som får tillatelse ved annet om kulturelt formål. Det er gjort en endring for disse gruppene ved at også her fjernes nå vilkåret om konkret arbeidstilbud. Det vises videre til § 6-32 hvor gjeldende alderskrav videreføres for tillatelsesgrunnlagene til lovens § 26. Bestemmelsen om særskilt samtykke ved deltidsarbeid i gjeldende forskrift § 17 femte ledd, foreslås ikke videreført for dem som får oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag. For øvrig overlates til Utlendingsdirektoratet å gi nærmere retningslinjer.

Studenter, forskere og andre med kulturelt formål gis anledning til å bli i landet og lete etter arbeid i en periode på inntil seks måneder under forutsetning av at de er faglærte og har midler til underhold. De som har hatt anledning til å jobbe under oppholdet, gis også anledning til å arbeide heltid mens de leter etter arbeid som krever faglært kompetanse, jf. fjerde ledd.

2008-lovens § 27 Tilsyn med at vilkår for tillatelser følges og tiltak ved brudd på vilkårene

Innledning

I 2008-loven er § 27 ment å regulere tilsyn med at vilkår for tillatelser følges og tiltak ved brudd på vilkårene. Bestemmelsen svarer til 1988-lovens § 11a. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet skal føre tilsyn med at vilkårene for oppholdstillatelse når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang etterleves, jf. lovens § 27 første til tredje ledd.

Bestemmelsen i § 27 er derfor naturlig å se i sammenheng med 2008-lovens §§ 23 og 24.

Krav til lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang

Hvilke krav som stilles til lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang følger av lovens §§ 23 og 24, dvs. at lønns- og arbeidsvilkår ikke skal være dårligere enn etter gjeldende tariffavtale eller regulativ for bransjen. Dersom det ikke foreligger slik tariffavtale eller regulativ, skal lønns- og arbeidsvilkår ikke være dårligere enn det som er normalt for vedkommende sted og yrke. Dette innebærer at dagen system med tarifflønn videreføres. Kravet til lønns- og arbeidsvilkår skal anses oppfylt hvis vilkårene er i henhold til tariff selv der normallønn for enkelte yrkesgrupper kan ligge høyere. I tilfeller hvor tarifflønn ligger høyere enn det som er normale lønnsvilkår, skal det alltid være krav om tarifflønn. For områder og bransjer der det gjelder allmenngjøringsforskrifter, vil det normalt være de vilkårene som følger av disse forskriftene som blir lagt til grunn.

Per i dag gjelder følgende allmenngjøringsforskrifter:

- Forskrift 6. oktober 2008 nr. 1123 om allmenngjøring av tariffavtaler for enkelte petroleumsanlegg på land (opprinnelig vedtak fra 11. oktober 2004 og gjelder delvis allmenngjøring av Verkstedsoverenskomsten og Elektrofagsoverenskomsten)
- Forskrift 6. oktober 2008 nr. 1122 om allmenngjørings av tariffavtaler for byggeplasser i Osloregionen (opprinnelig vedtak fra 29. juni 2005 og gjelder delvis allmenngjøring av Elektrofagsoverenskomsten)
- Forskrift 6. oktober 2008 nr. 1121 om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Norge (opprinnelig vedtak fra 21. november 2006 og gjelder delvis allmenngjøring av Fellesoverenskomsten for byggfag for hele landet)
- Forskrift 6. oktober 2008 nr. 1137 om delvis allmenngjøring av Verkstedsoverenskomsten for skips- og verftsindustrien.

Forskriftene innebærer i praksis at det er fastsatt minstevilkår innenfor de bransjene forskriftene gjelder.

Gjennomføring av tilsynet

Tilsynsetatene skal gi de påleggene og treffe de vedtakene som er nødvendige for gjennomføring av tilsyn.

For Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet inngår i hovedsak tilsynet med utlendingsloven i det generelle tilsynet med HMS-regelverket. Det samme gjelder også tilsynet med at allmenngjøringsforskrifter etterleves.

Når etatene driver tilsyn er det arbeidsmiljølovens tilsynsbestemmelser som gjelder. Det følger av lovens § 27 andre ledd.

Departementet ser derfor ikke behov for egne bestemmelser om tilsyn i utlendingsforskriften.

Framgangsmåte ved overtredelse - sanksjoner

Ved mistanke om overtredelse av vilkårene, for eksempel mistanke om at arbeidstakere har lønns- og arbeidsvilkår som er dårligere enn etter gjeldende tariffavtale, regulativ eller det som er normalt for vedkommende sted og yrke, mistanke om mislighold av tillatelse/arbeidsavtalen i form av uriktige opplysninger eller liknende, skal tilsynsetatene varsle utlendingsmyndighetene, jf. lovens § 27 fjerde ledd.

Når utlendingsmyndighetene mottar varsel har de det videre oppfølgingsansvaret. I grove eller gjentatte tilfeller skal de treffe vedtak om at det ikke skal innvilges oppholdstillatelse for å utføre arbeid hos vedkommende arbeidsgiver.

Bakgrunnen for at en sanksjonsbestemmelse ble innført mot arbeidsgivere, var at det syntes urimelig at brudd på lønns- eller arbeidsvilkår hovedsaklig skulle kunne ramme søkeren. Tidligere var eneste sanksjonsmiddel ved brudd på vilkårene å trekke søkerens oppholdstillatelse tilbake. Arbeidsgiveren kunne like etterpå ansette en ny arbeidstaker.

Det er gitt hjemmel i lovens § 27 femte ledd for å gi nærmere regler i forskrift. Departementet har vurdert det slik at det ikke er behov for å lage en egen forskriftsbestemmelse som supplerer sanksjonsbestemmelsen. Bestemmelsen i 1988-loven § 11 a er ennå ikke blitt brukt. De spørsmålene som eventuelt måtte trenge nærmere avklaring, er av mer praktisk karakter og egner seg bedre for retningslinjer gitt av utøvende myndigheter.

Departementet har tatt særskilt stilling til om det er hensiktsmessig å benytte hjemmelen for å gi nærmere regler i forskrift til å åpne for at vedtak mot arbeidsgiveren kan gis for mindre enn to år. Departementet mener et slikt behov eventuelt først vil vise seg etter at bestemmelsen har vært praktisert en tid.

Forslaget til ny bestemmelse i 2008-lovens § 27 a Sanksjoner ved misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart

Misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart

Departementet foreslår videre en bestemmelse i § 6-34 om misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart.

Det vises til at det også foreslås en ny forskriftshjemmel i 2008-loven om sanksjoner ved misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart.

Hjemmelen i lovens § 27 gjelder kontroll av vilkår for selve tillatelsen, og passer dårlig for kontroll av arbeidsgiverkriteriene.

Departementet har i forslaget til ny lovhjemmel og forslaget § 6-34 forutsatt at uriktige opplysninger som bare gjelder vilkårene for at arbeidsgiver skal kunne benytte muligheten til å la arbeidstakeren starte arbeidet før tillatelse foreligger, ikke bør ha konsekvenser for om arbeidstaker (og dennes familie) skal kunne få oppholdstillatelse. Så lenge arbeidstakerne fyller vilkårene for oppholdstillatelse, vil konsekvensen av arbeidsgivers manglende kompetanse bare være at de ikke kan begynne å arbeide før tillatelsen foreligger. Arbeidsgiveren vil derimot kunne risikere å bli avskåret fra adgangen til å benytte denne saksgangen.

Det vil være rimelig at arbeidsgiveren blir avskåret fra ordningen en avgrenset periode første gang det avdekkes at arbeidsgiverkriteriene ikke er oppfylt. Uten erfaring med lignende ordninger er det vanskelig å antyde er ”riktig” utestengningsperiode. Det foreslås derfor å angi en maksimumsperiode i forskriften, og overlate til Utlendingsdirektoratet å utarbeide en rimelig praksis.

Uriktige opplysninger om lønnsnivå eller kvalifikasjoner vil derimot være avgjørende for oppholdstillatelsen, og må dermed medføre at arbeidstakeren ikke gis tillatelse, i tillegg til at arbeidsgiveren må kunne avskjæres fra ordningen.

Ved grovt eller gjentatt misbruk vil de generelle straffebestemmelsene i loven kunne anvendes.

Oversikt over gjeldende regelverk. Sammenhengen mellom gjeldende regelverk og forslag til nye bestemmelser

Forskriften § 3:

- Første ledd bokstav a og b (norske foreldre/NOR-skip) vil ev. bli fulgt opp i forskrift til lovens § 38
- Annet ledd bokstav a (faglært/spesialist) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.)
- Annet ledd bokstav b om OECD ordningen bortfaller under henvisningen til at bestemmelsen ikke anvendes, samt at rettsgrunnlaget er ukjent for alle berørte.
- Annet ledd bokstav c (selvstendig næringsdrivende) – forslaget § 6-18 (selvstendige næringsdrivende)
- Annet ledd bokstav d (professor mv.) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.).
- Annet ledd bokstav e (idrettsutøver/trener) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.)

Forskriften § 4:

- Første ledd (studenter) – forslaget § 6-19 (studenter mv.)
- Annet ledd (Forsknings rådet mv) – forslaget § 6-19 (studenter mv.) og § 6-20 (forskere m/egne midler)
- Tredje ledd bokstav a (forsker) – forslaget § 6-20 (forskere m/egne midler).
- Tredje ledd bokstav b – d (kunstnere, kulturformidlere, idrettsutøvere) – forslaget § 6-22 (musikere mv/annet kulturelt formål).

Forskriften § 4a:

- Første ledd bokstav a (forsker mv) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.).
- Første ledd bokstav b (medarbeider i organisasjon) – forslaget § 6-23 (ideell eller humanitær organisasjon)
- Første ledd bokstav c (nødvendig medarbeider/kontrakter) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.) og forslaget § 6-13 (utsendte arbeidstakere)
- Første ledd bokstav c (utvikling av norsk næringsliv) – forslaget § 6-2 (spesialister) og § 6-1 (faglærte)
- Første ledd bokstav d (multinasjonale selskaper) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.) og forslaget § 6-13 (utsendte arbeidstakere)
- Første ledd bokstav e (misjonær) – forslaget § 6-23 (ideell eller humanitær organisasjon)
- Første ledd bokstav f (journalist mv) – forslaget § 6-31 (andre utlendinger)
- Første ledd bokstav g (fredskorps) – forslaget § 6-24 (fredskorpsdeltakere)
- Annet ledd bokstav a (praktikant) – forslaget § 6-21 (praktikant)
- Annet ledd bokstav b (au pair) – forslaget § 6-25 (au pair)

- Annet ledd bokstav c (personell tog mv.) – utgår som tillatelsesgrunnlag, jf. unntak som anses tilstrekkelig
- Annet ledd bokstav d (vakt mv skip) – forslaget § 6-31 (andre utlendinger)
- Annet ledd bokstav e (arbeidsferie) – forslaget § 6-27 (ungdom på arbeidsferie)
- Annet ledd bokstav f (ufaglært russisk/Barentsregionen) – forslaget § 6-4 (ufaglærte)

Forskriften § 5:

- Første ledd bokstav a (fullført utdanning), overflødig, jf. ev. forslaget § 6-1 (faglærte mv.) eller forslaget § 6-19 (studenter mv)
- Første ledd bokstav b (musiker mv) – forslaget § 6-22 (musikere mv/annet kulturelt formål)
- Annet ledd bokstav a (folkehøyskole/livssyn) - forslaget § 6-19 (studenter mv)
- Annet ledd bokstav b (medisinsk behandling) – forslaget § 6-28 (medisinsk behandling/ledsager)
- Annet ledd bokstav c (ledsager) – forslaget § 6-28 (medisinsk behandling/ledsager)
- Tredje ledd (sesongarbeid mv) – forslaget § 6-3 (sesongarbeid mv)
- Fjerde ledd bokstav a (fagutdannet/korttid) – forslaget § 6-1 (faglærte mv.)
- Fjerde ledd bokstav b (arbeidende gjest) – forslaget § 6-22 (musikere mv/annet kulturelt formål)
- Fjerde ledd bokstav c (skoleelev) – forslaget § 6-22 (musikere mv/annet kulturelt formål)

Forskriften § 5a:

- Første ledd (torghandel/1 dag) – forslaget 6-26 (russiske torghandlere)
- Annet ledd (torghandel/2uker) – forslaget § 6-26 (russiske torghandlere).

Forskriften § 26 flg:

- Gruppetillatelser (arbeidstaker) – forslaget § 6-7
- Gruppetillatelser (tjenesteyter) – forslaget § 6-15

Departementet har ikke funnet det nødvendig å videreføre bestemmelsene i *forskriftens § 2* i sin helhet, men vil bemerke følgende:

- Første ledd nr. 1 videreføres delvis ved bestemmelser om arbeidsgiver mv. i riket i tilknytning til § 23 og om oppdragsgiver mv. i riket i tilknytning til § 24. Det vises til forslag til bestemmelser i § 6-9 og § 6-16.
- Første ledd nr. 2 er inntatt i lovforslaget § 23 første ledd bokstav c og § 24 bokstav c.
- Første ledd nr 3 er inntatt i lovforslaget § 23 første ledd bokstav d og § 24 første ledd bokstav d, samt § 6-33.
- Annet ledd om tilknytning til ”bestemt arbeid og arbeidssted”, er endret jf. nytt utgangspunkt ”type arbeid” og regulering i tillatelsesgrunnlag for §§ 23, 24 og 25.
- Tredje ledd er inntatt i lovforslaget §§ 23, 24 og 25 for alles vedkommende i første ledd bokstav a. I tilknytning til § 26 videreføres bestemmelsen om alder og samtykke i forslaget § 6-32.
- Fjerde ledd vises til det som sies om innvandringsregulerende hensyn mv. i innledningen til dette kapitlet i høringsbrevet om anvendelse av tillatelsesgrunnlag som ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Forskriften § 2a som blant annet gjelder overgang mellom tillatelser, er heller ikke videreført som egen bestemmelse. Dette gjelder også særordningene for regioner. Det vises til innledningen til dette kapitlet i høringsbrevet.